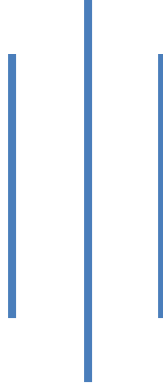

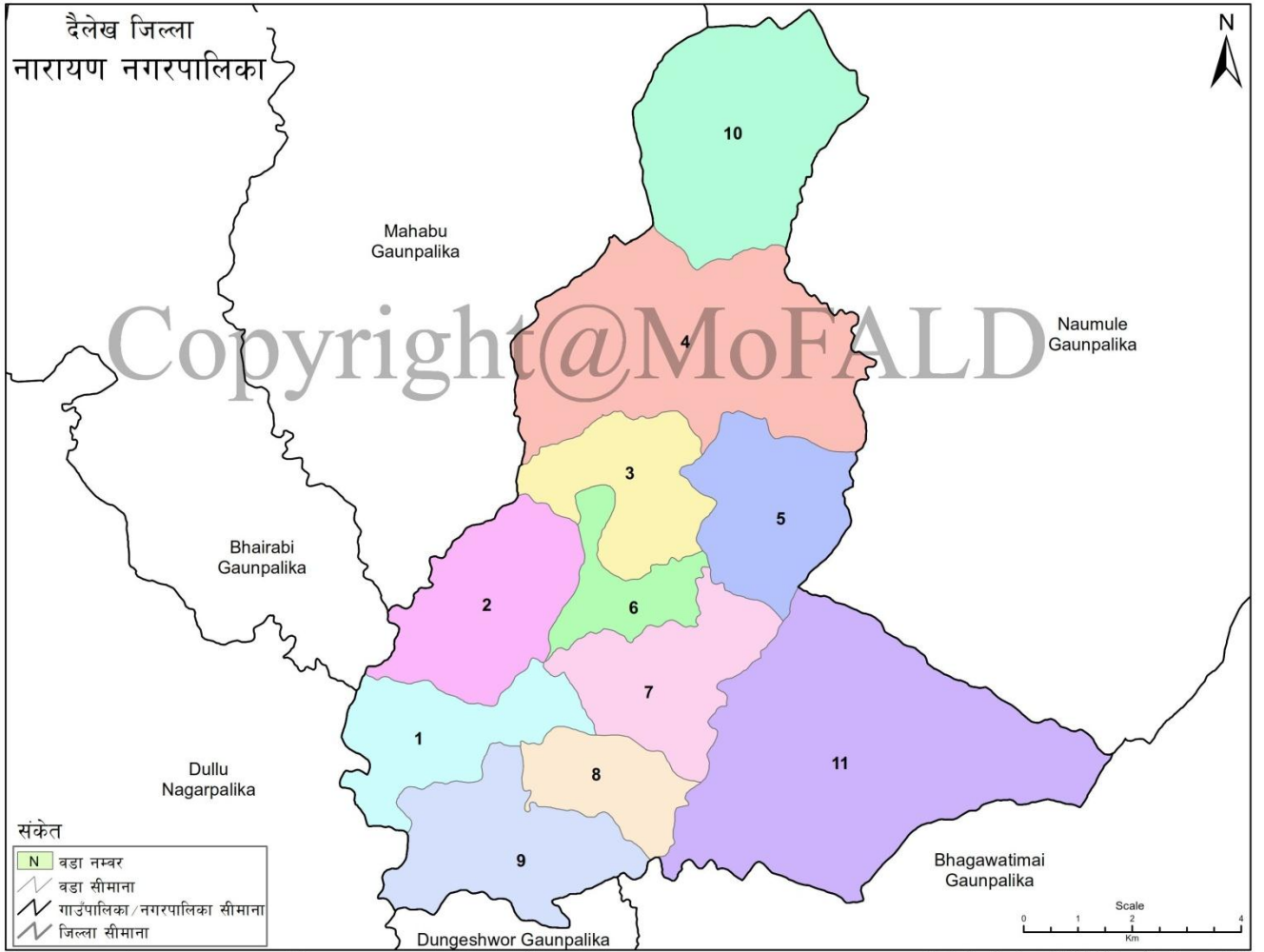
नारायण नगरपालिकाको
जलवायु तथा विपद् जोखिम पार्श्वचित्र
(Climate and Disaster Risk Profile)

२०७५

नगरपालिकाको कार्यालय
नयाँबजार, दैलेख
कर्णाली प्रदेश, नेपाल

Technical support by : Policy and Institutions Facility (PIF/OPM)

स्रोत: स्थलरूप नक्सा (स्केल १:२५०००/१:५००००), नापी विभाग र जनगणना २०६८, केन्द्रिय तथ्यांक विभाग
तयार पार्ने: गाउँपालिका, नगरपालिका तथा विशेष, सरक्षित वा स्वायत्त क्षेत्रको संख्या तथा सीमाना निर्धारण आयोग

Projection System: MUTM, Spheroid - Everest 1830
LLRC, 2016

नारायण नगरपालिका
नारायण नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, दैलेख
कर्णाली प्रदेश, नेपाल ।

फोन नं. ०८११९०१३२४
फ्याक्स ०८११९०२०१

प्राक्कथन

कर्णाली प्रदेशको राजधानी विरेन्द्रनगर-सुर्खेत देखि ६७ कि.मि. उत्तरतर्फ अवस्थित नारायण नगरपालिकामा विगत दुई दशक देखि विभिन्न प्रकोपहरू (जलवायु तथा गैहजलवायुजन्य) ले नकारात्मक असर पुर्याई रहेको छ । पहिरो र चट्टानको कारण ट जनाको मानवीय क्षति भईसकेको छ भने अन्य प्रकोपहरूले पनि धेरै धनसम्पत्तिको नोक्सान गरेको छ ।

नेपालको "विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा ब्यवस्थापन ऐन २०७४" बमोजिम स्थानीय सरकारलाई आवश्यकता बमोजिम संकटासन्नता तथा जोखिम आकलन गर्दै विद्यमान तथा सम्भाव्य जोखिम न्यूनिकरण गर्न पर्याप्त मार्गदर्शन गरेको हुँदा नारायण नगरपालिकाले "जलवायु तथा विपद् जोखिम पार्श्वचित्र" तयार गरेको हो । यस पार्श्वचित्रले विगत वर्षहरूमा विभिन्न प्रकोपहरूले नारायण नगरपालिकामा पुर्याएको क्षति, प्रकोपहरूको पुनरावृत्ति, प्रकोप सम्मुखताको अवस्था, संकटासन्नता/जोखिमको वर्तमान अवस्था र जलवायु तथा प्रकोपहरूको परिदृष्यहरू प्रष्ट रूपमा चित्रण गरेको छ ।

जलवायु तथा विपद् जोखिम पार्श्वचित्रले उठान गरेका विषयहरूलाई समेटि नारायण नगरपालिकाले आगामी दिनमा जोखिम न्यूनिकरण तथा विपद् उत्थानशिलताको प्रयास गर्नेछ । यसै पार्श्वचित्रको अन्तिम परिच्छेदमा विपद् जोखिम न्यूनिकरण र ब्यवस्थापन, जलवायु तथा विपद् उत्थानशिलताको लागि नारायण नगरपालिकाको भावी कार्यदिशा समेत उल्लेख गरिएको छ ।

यो पार्श्वचित्र निर्माणको लागि नारायण नगरपालिका, दैलेखको अनुरोधमा अक्सफोर्ड पोलिसि म्यानेजमेन्ट, काठमाण्डौले प्राविधिक सहयोग गरेको थियो । नगर कार्यपालिकाको निर्णय बमोजिम प्राविधिक टिमसँग समन्वय तथा सहकार्यको लागि नगरपालिकाको वातावरण तथा विपद् ब्यवस्थापन समितिलाई जिम्मेवारी प्रदान गरिएको थियो । नारायण नगरपालिकाको जलवायु तथा विपद् जोखिम पार्श्वचित्र तयार गर्न सघाउ पुर्याउनु हुने नगर कार्यपालिकाका सम्पूर्ण पदाधिकारी, विषयगत शाखाका प्रमुखहरू, वातावरण तथा विपद् ब्यवस्थापन समितिलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । त्यसैगरी जलवायु तथा विपद् जोखिम सम्बन्धी सूचना उपलब्ध गराउनुहुने सरकारी कार्यालय, गैसस र वडा प्रतिनिधिहरूलाई पनि धन्यवाद दिन चाहन्छु । साथै यस कार्यमा प्राविधिक सहयोग पुर्याउनुभएकोमा अक्सफोर्ड पोलिसि म्यानेजमेन्ट (Oxford Policy Management-OPM) लाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

रत्न बहादुर खड्का
नगरप्रमुख

सम्पर्क विवरणको लागि, बसत शासनको बहाल:-mail:ito.narayanmun@gmail.com
website: https://www.narayanmun.gov.np

कार्यकारी सारांश

जलवायु परिवर्तनको अवस्थालाई बुझ्न, विगत ३० वर्षको विपद्को घटनाहरूको संश्लेषण गर्न, जलवायु तथा गैहजलवायुजन्य प्रकोपहरूको पुनरावृत्ति र क्षति गर्नसक्ने क्षमता पहिचान गर्न, प्रकोपहरूको सम्मुखता/सङ्घटानन्ता विश्लेषण गर्न, जलवायु तथा विपद् जोखिम सँग जुध्न नगरपालिकामा भएको विद्यमान क्षमता आँकलन गर्न र नगरपालिकालाई जलवायु तथा विपद् उत्थानशिल तर्फ उन्मुख गराउने उद्देश्यका साथ नारायण नगरपालिकाले “जलवायु तथा विपद् जोखिम पार्श्वचित्र” तयार गरेको हो । पार्श्वचित्र निर्माणको लागि नगरपालिकाले विभिन्न चरणमा नगर कार्यपालिका, नगर विपद् व्यवस्थापन समिति, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समितिमा छलफल चलाएको थियो । मूलतः पार्श्वचित्रमा समेटिएका सूचना द्वितीय स्रोतबाट लिएको छ भने केही अपूग सूचनाहरू वडास्तरीय छलफल र विषय विज्ञहरू सँगको परामर्शबाट संकलन गरिएको थियो । यस पार्श्वचित्रमा तपशिलमा राखिएका जानकारीहरूलाई स्पष्ट सँग औल्याईएको छ ।

कर्णाली प्रदेशको राजधानी विरेन्द्रनगर-सुर्खेत देखि ६७ कि.मि. उत्तरतर्फ नारायण नगरपालिका (नपा) पर्दछ । दैलेख जिल्लामा पर्ने यो पहाडी नगरपालिका ११०.६३ वर्ग कि.मि. क्षेत्रफलमा फैलिएको छ जुन २८°३५' देखि २८°४०' उत्तरी अक्षांश तथा ८१°५३' पूर्वी देशान्तर भित्र पर्दछ । ११ वटा वडाहरू भएको यस नगरपालिकामा ५१८८ घरधुरी र २८,५४४ जनसंख्या (स्रोतः नारायण नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण-२०७४) रहेको छ जस्मा १४,१८४ महिला र १५,३६० पुरुष रहेको छ । जनसंख्या बृद्धिदर १.०८ भएको यस नपामा ब्राम्हण, क्षेत्रि, ठकुरी, गुरुङ, मगर, नेवार, दमाई, सार्कि, विश्वकर्मा आदि जातजातीहरूको बसोवास रहेको भएपनि बहुसंख्यक मानिसहरू नेपाली भाषा नै प्रयोग गर्छन् ।

हरितगृह ग्याँसको अत्याधिक उत्सर्जनको कारण विश्वव्यापी रूपमा जलवायु परिवर्तनको नकारात्मक असर परिरेकोले यसबाट नारायण नगरपालिका पनि प्रभावित भएको छ । नारायण नपाको न्यूनतम तापक्रम ५ डिग्री र अधिकतम तापक्रम ३४ डिग्री सेल्सियस छ । त्यसैगरी औषत १८०० मिमि वर्षा हुने गर्दछ । यस नपामा अधिकतम वार्षिक तापक्रम बृद्धिदर ०.०६४ सेल्सियस र न्यूनतम वार्षिक तापक्रम बृद्धिदर ०.२१ सेल्सियस रहेको छ । जल तथा मौसम विज्ञान विभागका अनुसार आगामी ५ वर्षमा अधिकतम तापक्रम ०.०८६ सेल्सियस र न्यूनतम तामक्रममा ०.६५ सेल्सियसले बढ्ने अनुमान गरीएको छ ।

नारायण नपा को विपद् जोखिमको अवस्थालाई विश्लेषण गर्दा विगत ३० वर्षमा पहिरोको घटना १४ पटक दोहोरिएको छ जस्ले ३ जनाको मृत्यु गराउनुको साथै २१७५ रोपनी खेतीयोग्य जमिन नष्ट, ८ वटा खानेपानीको मुहान, ५ वटा सिंचाई योजना, ४ वटा खानेपानी योजना, १२ वटा घरगोठ र ४ वटा सार्वजनिक भवन क्षति गरेको छ । बाढीले खेतीयोग्य जमिन कटान गरेको छ भने मानवीय क्षति भने गराएको छैन । सुर्खा/खडेरीले ३८ वटा खानेपानीको मुहान सुकेको छ भने २६० रोपनीको तरकारी र ३८२ रोपनीको अन्नवाली प्रभावित भएको छ । ८ पटकमा चट्याङले ५ जनाको मृत्यु, ७ जना घाइते बनाएको छ भने ३० घर, १७ वटा पशु, २ ट्रान्सफर्मर र ४ घरको विद्युतमा क्षति पुर्याएको छ । आगलागी बाट २४ घरगोठ र ५ जनावर जल्नुको साथै ८ वटा सामुदायिक वन प्रभावित भएको छ । त्यसैगरी असिना, हावाहुरी र अतिवृष्टिले वर्षेनी तरकारी तथा अन्नवालीको उत्पादनमा २० देखि २५ प्रतिशले क्षति पुर्याईरहेको छ । यस नपा मा विगतमा भुकम्पको न्यून प्रभाव रहेको देखिएको छ ।

नारायण नपाको जलवायु तथा गैहजलवायुजन्य प्रकोपहरूको सम्मुखता/सङ्घटानन्तालाई विश्लेषण गर्दा ४५ वटा सामुदायिक वनहरू जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित हुनेछन् भने ७ वटा सामुदायिक वनहरू आगलागीको उच्च सम्मुखतामा रहेको छ । सुर्खा/खडेरीको कारण २६ वटा कुवा/खानेपानीको मुहान सुक्नसक्ने सम्भावना छ भने पहिरोको कारण ८ वटा खानेपानी योजनाहरू क्षति हुनसक्नेछ । १०१ रोपनी खेत पहिरोको जोखिममा छ । करिव ३४० रोपनी खेतीयोग्य जमिन बाढीको कटानबाट नष्ट हुनसक्ने सम्भावना छ । त्यसैगरी १०२२ घरहरू पहिरोको, ७८८ घरहरू आगलागीको, २६३१ घरहरू हावाहुरी र अतिवृष्टिको कारण जोखिममा रहेको छ । ११ किमि सडकको १७

ठाउँहरू (स्थानहरू), १ विद्यालय, १ वटा स्वास्थ्यचौकी र २ वटा खोनपानी आयोजनाहरू पहिरोको जोखिममा छन् । १ वटा विद्यालय, १ वटा सहकारी केन्द्र र १४ वटा सिंचाई कुलो/नहरहरू बाढीको जोखिममा छन् । भवन संहिता बमोजिम नभएका ४१ वटा विद्यालयहरू र भवनसंहिता पालना नगरी बनाईएका अधिकांश घरहरू भुकम्पय जोखिममा रहेको छन् ।

नारायण नगरपालिकाको क्षमता विश्लेषण गर्दा जलवायु तथा विपद् जोखिम न्यूनिकरणका लागि यस नपामा नगरस्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति गठन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन ईकाई गठन, विपद् व्यवस्थापन कोषका लागि नगर र सबै वडाहरूमा रकम विनियोजन भएको छ । सबै वडाहरूमा वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति गठन भैसकेको छैन । नपामा शिक्षा, कृषि, स्वास्थ्य ईकाईहरू रहेकोले जलवायु तथा विपद् जोखिम न्यूनिकरण सँग सम्बन्धित कार्यहरूमा योगदान भई रहेको छ । यसै नपामा जिल्लाका कार्यालयहरू पनि अवस्थित रहेकोले जिल्ला रहेको विद्यमान क्षमताहरूबाट पनि विपद्को समयमा सहयोग लिनसक्ने अवस्था छ । त्यसैगरी जिल्ला अस्पताल, नेपाल रेडक्रस जिल्ला सोसाईटी जिल्ला शाखा, गैसस महासंघ लगायत सुरक्षा निकायका कार्यालयहरू रहेकोले विपद् जोखिम न्यूनिकरणमा टेवा पुगीरहेको छ । नेपाल जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रम (NCCSP) ले जलवायु अनुकूलन योजना बनाई कार्यहरू अगाडी बढाई रहेकोले पनि जलवायुजन्य प्रकोपको जोखिम कम गराउन पढ्नु पुग्नेछ ।

संक्षिप्तमा, जलवायु तथा विपद् जोखिम पार्श्वचित्रमा ५ वटा परिच्छेदहरू रहेका छन् । परिच्छेद १ मा नारायण नगरपालिकाको सामान्य परिचय (भौगोलिक अवस्थिति, जनसंख्या, जलवायु र तापक्रम, भू-उपयोग, शिक्षा, स्वास्थ्य, सडक, धार्मिक तथा ऐतिहासिक सम्पदा, खोलानाला, खानेपानी, ईन्धन), पार्श्वचित्र निर्माणको उद्देश्य र निर्माण प्रक्रिया उल्लेख गरिएको छ । त्यसैगरी परिच्छेद २ मा विभिन्न प्रकोपहरूले विगत वर्षहरूमा पुर्याएको क्षति र प्रकोपहरूको पुनरावृत्ति समेटिएको छ ।

जलवायु तथा गैहजलवायुजन्य प्रकोपहरूको वर्तमान र सम्भावित जोखिम अवस्थाको विस्तृत विवरण परिच्छेद ३ मा उल्लेख गरिएको छ । यसअन्तर्गत विकासका विविध क्षेत्रहरूमा प्रकोपको सम्मुखता र सम्बेदनशिलतालाई विश्लेषण गरिएको छ । जलवायु परिवर्तनको ११ वटा सूचकहरू सहित नारायण नगरपालिकाको जलवायु परिवर्तनको परिदृश्यहरू (Climate Scenarios) पनि यसै परिच्छेदमा समेटिएको छ ।

परिच्छेद ४ मा जलवायु परिवर्तन, विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापनका लागि वर्तमान क्षमताहरू उल्लेख गरिएको छ । मूलतः यसमा भौतिक, आर्थिक, नीतिगत, संस्थागत क्षमता, सँगसँगै विपद् प्रतिकार्यका लागि आवश्यक क्षमता (मानवीय, गैरखाद्य सामग्री, खुल्लास्थान, राहत, आपत्कालिन आवास, स्वास्थ्य सेवा) पनि समेटिएको छ ।

जलवायु परिवर्तन, संकटासन्नता तथा विपद् जोखिम विश्लेषण पश्चात नारायण नगरपालिकालाई जलवायु तथा विपद् उत्थानशिल बनाउन आवश्यक प्रयास स्वरूप परिच्छेद ५ मा निष्कर्ष तथा भावि कार्यदिशा उल्लेख गरिएको छ । जहाँ नगरपालिकास्तरमा गरिने विकास निर्माणका लागि आवश्यक ऐन, नियमावली, निर्देशिका, मापदण्ड/आचारसंहिता निर्माण र जलवायु तथा विपद् उत्थानशिल योजना बनाउनु पर्ने आवश्यकतालाई समेटिएको छ ।

अन्तमा, नगरपालिकामा विद्यमान विपद् सम्बन्धी संस्थागत संरचनाहरू, प्राकृतिक स्रोतहरू, भुकम्पय जोखिमको अवस्था, प्रकोप सम्मुखता स्तरीकरणका आधारहरू, सडक सञ्जाल, जलवायु परिवर्तनको ट्रेण्ड, र यो पार्श्वचित्र निर्माण गर्दा परामर्श गरिएका व्यक्ति तथा कार्यालयहरू अनुसूचिमा समेटिएको छ ।

धन्यवाद ।

नारायण नगरपालिका, दैलेख
कर्णाली प्रदेश, नेपाल
जलवायु तथा विपद् जोखिम पार्श्वचित्र

विषयसूचि

परिच्छेद १	परिचय, उद्देश्य र निर्माण प्रक्रिया	१
	१.१. नारायण नगरपालिकाको परिचय	१
	१.२. जलवायु तथा विपद् जोखिम पार्श्वचित्र निर्माणको उद्देश्य	२
	१.३. पार्श्वचित्र निर्माण प्रक्रिया	२
परिच्छेद २	जलवायु तथा विपद् जोखिम सम्बन्धी अवस्था/जानकारी	३
	२.१. बाढी र पहिरो	३
	२.२. सुख्खा र खडेरी	७
	२.३. चट्याङ्ग	८
	२.४. आगलागी र वन डहेलो	८
	२.५. हावाहुरी, असिना र अतिवृष्टि	११
	२.६. भुकम्प	११
परिच्छेद ३	जलवायु तथा गैहजलवायुजन्य प्रकोपहरूको वर्तमान एवं सम्भावित जोखिम	१२
परिच्छेद ४	जलवायु परिवर्तन, विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा ब्यवस्थापनको वर्तमान अवस्था र क्षमता ..	१८
परिच्छेद ५	निष्कर्ष तथा भावी कार्यदिशा	२१
अनुसूचिहरू	२३-३४
	अनुसूचि नं. १. कार्यपालिका पदाधिकारीहरूको विवरण, नारायण नपा, दैलेख	
	अनुसूचि नं. २. नगरस्तरीय विपद् ब्यवस्थापन समिति, नारायण नपा, दैलेख	
	अनुसूचि नं. ३. वातावरण तथा विपद् ब्यवस्थापन समिति, नारायण नपा, दैलेख	
	अनुसूचि नं. ४. भुकम्पय जोखिममा रहेको दैलेख जिल्ला	
	अनुसूचि नं. ५. नारायण नपामा देखापरेका प्रकोपहरू र प्रभावित वडाहरू	
	अनुसूचि नं. ६. प्रकोपको सम्मुखता स्तरीकरणका आधारहरू	
	अनुसूचि नं. ७. नारायण नपा, दैलेखको जलवायु परिवर्तनको अवस्था	
	अनुसूचि नं. ८. सडक सञ्जालमा रहेका सडकहरू, नारायण नपा, दैलेख	
	अनुसूचि नं. ९. नारायण नपा अन्तर्गतका सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिहरू	
	अनुसूचि नं. १०. पहिरो जोखिममा रहेका केही स्थानहरूको GPS Location	
	अनुसूचि नं. ११. नगरमा रहेको खुल्ला स्थानहरूको GPS Location	
	अनुसूचि नं. १२. पार्श्वचित्र निर्माण गर्दा परामर्श गरिएका स्थानीय ब्यक्ति, कार्यालय	

सन्दर्भ सामग्री

फोटो भलक

परिच्छेद १ः
परिचय, उद्देश्य र निर्माण प्रक्रिया

१.१. नारायण नगरपालिकाको परिचय

भौगोलिक अवस्थिति: नारायण नगरपालिका (नपा) कर्णाली प्रदेशको दैलेख जिल्लामा पर्ने एक पहाडी नगरपालिका हो । यो नगरपालिका प्रदेशको राजधानी विरेन्द्रनगर-सुर्खेत देखि ६७ कि.मि. उत्तरतर्फ पर्दछ । दैलेख जिल्लाको प्रशासनिक केन्द्र र सदरमुकाम यसै नगरपालिकामा रहेको छ । पूर्वमा भगवतीमाई गाउँपालिका, पश्चिममा दुल्लु नगरपालिका, दक्षिणमा ढुंगेश्वर गाउँपालिका र उत्तरमा महावु र नौमुले गाउँपालिकाले घेरेको यस नगरपालिका ११०.६३ वर्ग कि.मि. क्षेत्रफलमा फैलिएको छ जुन २८°३५' देखि २८°८०' उत्तरी अक्षांश तथा ८१°५३' पूर्वी देशान्तर भित्र पर्दछ ।

जनसंख्या: ११ वटा वडाहरू भएको यस नगरपालिकामा ५१८८ घरधुरी र २८,५४४ जनसंख्या (स्रोत : नारायण नगरपालिकाको पार्श्वचित्र २०७४) रहेको छ जस्मा १४,१८४ महिला र १४,३५० पुरुष रहेको छ । जनसंख्या बृद्धिदर १.०८ भएको यस नपामा ब्राम्हण, क्षेत्रि, ठकुरी, गुरुङ, मगर, नेवार, दमाई, सार्कि, विश्वकर्मा आदि जातजातीहरूको बसाई रहेको भएपनि बहुसंख्यक मानिसहरू नेपाली भाषा नै प्रयोग गर्छन् ।

जलवायु र तापक्रम: समुन्द्र सतह देखि कमिमा न्यूनतम (चुप्रा) ८२० मिटर र अधिकतम (ओखरबास) १६८० मिटर उचाईमा अवस्थित यस नगरपालिकामा न्यूनतम तापक्रम ५ डिग्री र अधिकतम तापक्रम ३४ डिग्री सेल्सियस तथा औषत १८०० मिमि वर्षा हुने गर्दछ । यस नपामा अधिकतम वार्षिक तापक्रम बृद्धिदर ०.०६४ सेल्सियस र न्यूनतम वार्षिक तापक्रम बृद्धिदर ०.२१ सेल्सियस रहेको छ । त्यसैगरी सबैभन्दा तापक्रम बढि बैशाख महिना र सबैभन्दा कम तापक्रम पौष महिनामा हुने गर्दछ ।

भू-उपयोग: यस नपामा कृषियोग्य जमिन २६.५६%, वन क्षेत्र ४२.२८%, आवास क्षेत्र २.७८%, नदिनाला र चट्टानले ओगटेको क्षेत्र २.३६%, सडकले ओगटेको क्षेत्र १.०७% र अन्य २५% रहेको छ । नगरक्षेत्रमा सामुदायिक वन ४६ वटा (८०६५.६७ हेक्टर) र कवुलियती वन ३ वटा (१६.३६ हेक्टर) रहेको छ ।

धार्मिक तथा ऐतिहासिक सम्पदा: ऐतिहासिक तथा धार्मिक सम्पदाहरूमा पञ्चदेवल (भूर्ति, किमुगाउँ, कुईकाना, जारकोट), कोतगढी, नारायण मन्दिर, बेलासपुर मन्दिर र कोटिला तिर्थस्थलहरू पर्दछन् ।

सडक : नपाको सबै वडाहरूमा कच्चि सडक पुगेको छ भने नपाको मुख्य भागमा कालोपत्रे १२ कि.मि., ग्राभेल २७ कि.मि., पि.सि.सि. १.५ कि.मि. र कच्चि सडक १४२ कि.मि. निर्माण भईसकेको र कालोपत्रे ७२८ मि., ग्राभेल ७ कि.मि. र कच्चि धुले सडक ४२ कि.मि. निर्माणाधिन अवस्थामा छ ।

शिक्षा: नगरमा स्नातक सम्म पढाई हुने नारायण क्याम्पस, ८ वटा माध्यामिक विद्यालय, ३२ वटा आधारभूत विद्यालय, ३७ वटा प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्र, १३ वटा नीजि विद्यालय र ४ वटा प्राविधिक शिक्षालय सञ्चालनमा छन् । साक्षरता ८०.३१% रहेकोमा महिला तर्फ ७८.१७% र पुरुष तर्फ ८२.४६% रहेको छ ।

स्वास्थ्य: नपा अन्तर्गत रहि जिल्ला अस्पताल (१५ शैया), १ वटा पोषण पुनर्स्थापना केन्द्र, ६ वटा स्वास्थ्य चौकी र २ वटा शहरी स्वास्थ्य केन्द्रले स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्दै आई रहेको छ ।

खोलानाला, खानेपानी : नारायण न.पा. को पूर्वमा लोहोरे खोला, पश्चिममा छामघाट र ताराघाट खोला, उत्तरमा तामे खोला र दक्षिणमा लोहोरे खोला पर्दछ । प्रशस्त पानीका मुहान भएपनि बजार क्षेत्रमा खानेपानीको समस्या रहेको छ । दुईवटा खानेपानी आयोजनाहरू (सहारे र मभुवा) सञ्चालनमा रहेकोले यो समस्या समाधान भईरहेको छ ।

ईन्धन: दाउरा प्रयोग गर्ने घरधुरी ७६.३६%, मट्टितेल प्रयोग गर्ने घरधुरी ०.१७%, एल पि ग्याँस प्रयोग गर्ने घरधुरी १४.४६% र अन्यमा ८.०१% घरधुरीहरू रहेका छन् ।

१.२. जलवायु तथा विपद् जोखिम पार्श्वचित्र निर्माणको उद्देश्य

देशमा संघिय संरचना बनेपछि स्थानीयस्तरमा विभिन्न तत्कालिन गाउँ विकास समिति (गाविस) तथा नगरपालिकाहरू मिलाएर नयाँ नगरपालिका तथा गाउँपालिकाहरू निर्माण भएका छन् । यसै सन्दर्भमा नारायण नगरपालिका पनि खरिगौरा गाविस (वडा नं. ८ र ९), भवानी गाविस, विन्ध्यावासिनी गाविस र नारायण नपा (साविकका सबै वडाहरू) समायोजन भएर बनेको हो । यस नगरपालिकाको निर्माण पश्चात विविध किसिमका विकासका गतिविधिहरू सञ्चालन भई रहेका छन् । मुलतः नारायण नगरपालिका

**“विकास अभियानमा सर्व पक्षीय सहभागिता,
समृद्ध नगर निर्माणको लागि कृषि, पर्यटन तथा लघुउद्यम हाम्रो प्रतिबद्धता”**

भन्ने नाराका साथ अघि बढि रहेको छ । तसर्थ नारायण नपाको विकास सम्बन्धी प्राथमिकता प्राप्त कार्यक्रमहरूमा कृषि, पर्यटन र लघुउद्यम रहेको छ । वर्तमानमा जलवायु परिवर्तनको कारण जलवायुजन्य प्रकोपहरूले विकासका प्रयासहरूलाई नकरात्मक असर/प्रभाव पारी रहेको छ भने अर्को तर्फ गैह्र-जलवायुजन्य प्रकोपहरूले पनि विकासका उपलब्धिहरूलाई नष्ट गर्ने, नोक्सानी पुर्याउने प्रबल सम्भावना देखिन्छ । यस्तो परिस्थितिमा नगरपालिकामा भएका विद्यमान जोखिमहरू (जलवायु र विपद्) सम्बन्धी साभ्रा बुझाई विकास गर्नु पर्ने, सो को आँकलनका विधिहरूको ज्ञान अभिवृद्धि गर्नु र विद्यमान एवं सम्भाव्य जोखिमलाई सम्बोधन गर्न आवश्यक रहेको हुँदा यो “जलवायु तथा विपद् जोखिम पार्श्वचित्र” तयार गरिएको छ ।

१.३. पार्श्वचित्र निर्माण प्रक्रिया

नारायण नगरपालिकाको जलवायु तथा विपद् जोखिम पार्श्वचित्र निर्माणका लागि तल उल्लेख गरिएबमोजिमको प्रक्रिया अवलम्बन गरिएको थियो ।

(क) नगरपालिकास्तरमा प्रारम्भिक बैठक

जलवायु तथा विपद् जोखिम पार्श्वचित्र निर्माण गर्नको लागि नगरपालिका प्रमुख, उपप्रमुख, प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत, वडा अध्यक्ष, विषयगत शाखाका प्रमुखहरू र वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरूको सहभागितामा प्रारम्भिक बैठक सम्पन्न । यसै बैठक मार्फत पार्श्वचित्र तयार गर्न सल्लाह सुझाव संकलन गरिएको थियो ।

(ख) कार्यपालिकाको बैठक

प्रारम्भिक बैठक लगत्तै कार्यपालिकाको बैठक मार्फत पार्श्वचित्र तयार गर्न वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समितिलाई अक्सफोर्ड पोलिसि म्यानेजमेन्टबाट उपलब्ध प्राविधिक टिमसँग मिलेर कार्य गर्न जिम्मेवारी प्रदान ।

(ग) सूचना संकलन

आवश्यक सूचनाका लागि द्वितिय स्रोत अन्तर्गत नारायण नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण (Municipal Profile), यसै नगरपालिकाको अनुकुलन योजना र जलवायु सम्बन्धी जानकारी संकलन गरियो । द्वितिय स्रोतबाट अपुग सूचनाहरू प्रत्येक वडाहरूमा छलफल कार्यक्रम गरी संकलन गरिएको थियो ।

(घ) पार्श्वचित्रको मस्यौदा तयार एवं पृष्ठपोषण संकलन

विभिन्न स्रोतहरूबाट उपलब्ध सूचनाको आधारमा नारायण नगरपालिकाको जलवायु तथा विपद् जोखिम पार्श्वचित्रको मस्यौदा तयार गरियो । वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समितिको पहलमा बैठक आयोजना गरी नगरप्रमुख, प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत, वडा अध्यक्ष, विषयगत शाखा प्रमुख र वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समिति सदस्यहरूबाट पृष्ठपोषण संकलन गर्ने कार्य भएको थियो ।

(ङ) पार्श्वचित्र निर्माण

सरोकारवालाहरूबाट प्राप्त पृष्ठपोषण र छुटेका सूचनाहरू पुनः संकलन गरी नारायण नगरपालिकाको जलवायु तथा विपद् जोखिम पार्श्वचित्र तयार गरियो ।

परिच्छेद २:

जलवायु तथा विपद् जोखिम सम्बन्धी अवस्था/जानकारी

नारायण नपामा विगत वर्षहरू देखि देखापरीरहेका जलवायुजन्य तथा गैह-जलवायुजन्य प्रकोपहरू र ती प्रकोपहरूले विभिन्न वर्षहरूमा पुर्याएका क्षति र पुनरावृत्तिलाई यस परिच्छेदमा समेटिएको छ । मुख्यतया: पहिरो (प्राकृतिक)/बाढी, सुख्खा/खडेरी, चट्याङ्ग, आगलागी/वन डढेलो, हावाहुरी, असिना, अतिवृष्टि, भुकम्प जस्ता प्रकोपहरू जलवायुजन्य प्रकोपको रूपमा रहेको र भुकम्प, पहिरो (मानव सिर्जित) प्रकोपहरू गैह-जलवायुजन्य प्रकोपको रूपमा देखा परेका छन् ।

२.१. बाढी र पहिरो

नारायण नपामा पहिरो (प्राकृतिक एवं मानव सिर्जित) ले विगत वर्षहरूमा विभिन्न वडाहरूमा असर/प्रभाव गर्दै आईरहेको हुँदा यी प्रकोपहरूको गम्भिरता (कठोरता) र पुनरावृत्तिलाई तालिका नं. १ मा समावेश गरीएको छ ।

तालिका नं. १

क्र.सं.	वर्ष(वि.सं.)	बाढी र पहिरोले विगत वर्षहरूमा पुर्याएको क्षति/नोक्सानी
१	२०५०	पहिरो : ■ वडा नं. ८ को सिमाडा टोलको १५ घरधुरीको ४५ रोपनी खेतमा क्षति
२	२०५६	पहिरो : ■ वडा नं. ८ को नाउली टोलका १० घरका २५ रोपनी पारखो खेत तथा सिमसेने खानेपानी मुहान क्षति
३	२०५८	पहिरो : ■ वडा नं. ५ को भैसिखोरको महेन्द्र मा.वि. मा रु.५० हजार बराबरको क्षति
४	२०६१	पहिरो : ■ वडा नं. ३ को कालीमाटी टोलका १५ घरका ४५ रोपनी खेतीयोग्य जमिन क्षति
५	२०६४	पहिरो : ■ वडा नं. १० को तौलिया टोलको गोपी खोला सिंचाई कुलोमा क्षति हुँदा ६ घरधुरी प्रभावित
६	२०६५	बाढी : ■ वडा नं. ३ को खुर्सानीवारी, कालिमाटी टोलको १२ घरधुरीको ३१ रोपनी खेतमा क्षति
७	२०६७	पहिरो : ■ वडा नं. ८ को पुरानो बस पार्क बिदाई चौतारा टोलका २ घर र विद्यालयमा सामान्य क्षति ■ वडा नं. १० को तौलिया टोलको ६ घरधुरीको २० रोपनी खेतमा क्षति, २ घर नष्ट भई बसाईसराई भएको
८	२०६८	पहिरो : ■ वडा नं. ३ को कालीमाटी टोलका १ घर क्षति भई रु.५ लाख बराबरको क्षति
९	२०७०	पहिरो : ■ वडा नं. ३ को सुमिगैरा टोलका ७ घरका २२ रोपनी खेतीयोग्य जमिन क्षति ■ वडा नं. ३ को बल्लो कालीमाटी, अरिगाले, खेतखोला टोलका १८ घरका १२० रोपनी खेतीयोग्य जमिन क्षति ■ वडा नं. ३ को मसारकाले धारा टोलका ३ घरका १२ रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ३ को तिदुगैरा टोलका १३ घरका ६० रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ३ को तुलाखेत टोलका ५ घरका ३० रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ३ को खुर्सानीवारी टोलका १० घरका ५० रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ३ को परिमाटे टोलका १ घरधुरी नष्ट भई रु.५ लाख बराबरको क्षति

		<ul style="list-style-type: none"> ■ वडा नं. ४ को भिरमैरा टोलका ७ घरधुरीको १५ रोपनी खेतमा क्षति भई रु.१ लाख बराबरको क्षति ■ वडा नं. ६ को बाँसकोट टोलका ५० घरधुरीको २५ रोपनी खेत क्षति ■ वडा १० को माभगाउँ टोलका १८ घरका ४० रोपनी पाखो खेत क्षति
१०	२००१	<p>पहिरो :</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ वडा नं. ५ को छातीकोट टोलका श्री नवदुर्गा आधारभूत विद्यालय (आ.वि.) क्षति भई रु.१ लाख बराबरको क्षति ■ वडा नं. ७ को जार्नखोला टोलका श्री जनजागृती आ.वि.मा रु.१ लाख बराबरको क्षति ■ वडा नं. ६ को राजपानी टोलको ४० घरधुरीको १०० रोपनी खेतमा क्षति, ५ घर नष्ट भई बसाईसराई भएको
११	२००२	<p>पहिरो :</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ वडा नं. ७ को डाँडाखोरिया टोलको पिन्नाल्डेगैरामा ३५ घरधुरीको २५ रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ११ को मुखिया माभपानी टोलको २ घरधुरीको १० रोपनी खेतमा क्षति बाढी : ■ वडा नं. ५ को भिलके टोलको १० घरधुरीको २० रोपनी खेत तामे खोलाले क्षति ■ वडा ७ लोहरे खोलाले ६ कि. मि. क्षेत्र भित्र १० ठाउँमा २० रोपनी खेत क्षति
१२	२००३	<p>पहिरो :</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ वडा नं. १ को नमूना बस्तीको १ घर क्षति, ३ जना (मः २, पुः १) को मृत्यु भएको ■ वडा नं. २ को विभिन्न पानीका श्रोतहरू (रूजाल मुहान, सिमल गैडा मुहान, तल्लो खानेपानी कुसाडा, रोला खोला कुसाडा, काट्टे खोला, पहाडा मुहान, पिपला खोला मुहान) क्षति भई २०० घरधुरीका महिलालाई पानी ल्याउन समय बढी लागी घरायसी काम सक्न मुस्किल ■ वडा नं. ६ को थाम्सेना टोलको ५ घरधुरीको १० रोपनी खेतमा क्षति ■ वडा नं. ७ को जाजेखोला टोलका २० घरका १५० रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ७ को वडावत देखि जाजेखोला अनाहको ३ कि.मि मोटर बाटो ८ ठाउँमा क्षति भई २० रोपनी खेतीयोग्य जमिन प्रभावित ■ वडा नं. ८ को तल्लो तर्ताङ टोलका २६ घरधुरीको ५० रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ८ को ठालुडाँडा देखि तल्लो तर्ताङ सम्मको ३ कि.मि. मोटर बाटो ५ ठाउँमा क्षति भई १० रोपनी खेतीयोग्य जमिन प्रभावित ■ वडा नं. ६ को बर्मा टोलका ३५ घरका २५ रोपनी पाखो खेत तथा बर्मा खानेपानी योजना ४ महिना बन्द भई महिलाको समय बढी खर्च भई घरायसी काममा बाधा । ■ वडा नं. १० को माहबु सम्मको १० कि.मि. मोटर बाटो २० ठाउँमा क्षति भई २० रोपनी खेतीयोग्य जमिन प्रभावित ■ वडा नं. ११ को गाहावारी बखरडाँडा टोलका १ घरका ६ रोपनी पाखो खेत क्षति बाढी : ■ वडा नं. ६ को रेडक्रस मा. वि. को २०० मिटर पर्खाल भत्किँदा रु.३ लाख बराबरको क्षति ■ वडा नं. ७ देखी वडा ६ सम्मको ४ कि.मि. लोहरे खोला स्थित रहेका २५ घरधुरीको ३० रोपनी खेतमा क्षति ■ वडा नं. ६ को कोटिला खोलाले कोटिला खेत टोलका ६० घरधुरीको २० रोपनी क्षति ■ वडा नं. १० को खत्री डाँडा टोलका १० घरधुरीको १० रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. १० को ओखरबास टोलका ३ घरधुरीको ४ रोपनी खेत क्षति

१३	२०७४	<p>पहिरो :</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ वडा नं. २ को ढुङगेखानी टोलको ३५ घरधुरीले प्रयोग गर्ने गोगनपानी खानेपानीमा रू.३ लाख बराबरको क्षति ■ वडा नं. २ खम्ब देखि कुसाडाको मोटरबाटोको कारण कुसाडा टोलका १५ घरधुरीको ६० रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ४ को कठायत टोलका २ घरका १२ रोपनी खेतीयोग्य जमिन क्षति ■ वडा नं. ४ को फलिया खोला टोलका ६ घरका १० रोपनी खेतीयोग्य जमिन क्षति ■ वडा नं. ८ को गैरागाउँ टोलका ८ घरधुरीको २५ रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ८ को ठकाने वलित वस्ती टोलका ४५ घरधुरीको २४ रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ८ को सिममाडा टोलका उत्तेसेनी मुहानमा क्षति भई विद्यालय तथा १८ घर प्रभावित ■ वडा नं. ८ को ठालुडाँडा देखि चुप्रा सम्मको ७ कि.मि मोटर बाटो २ ठाउँमा क्षति भई १० रोपनी खेतीयोग्य जमिन प्रभावित ■ वडा नं. ८ को बाँसकोट खेतघर टोलका ६ घरधुरीको १५ रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ८ को भटेरी टोलका २० घरधुरीको २५ रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ८ को वात्थला, मैला डाँडा, डाल्का टोलका २० घरधुरीको ३० रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ८ को सालखर भल्म टोलका सिस्नेरी सिँचाई कुलो क्षति भई ११ घर प्रभावित ■ वडा नं. १० को बाँसघारी टोलका ७ घरधुरीको १२ रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ११ को लोहरे देखि त्रिपानी राईली सम्मको १४ कि.मि. मोटर बाटो १६ ठाउँमा क्षति भई ३० रोपनी खेतीयोग्य जमिन प्रभावित ■ वडा नं. ११ को काँडा टोलका १० घरधुरीको १५ रोपनी खेत क्षति <p>बाढी :</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ वडा नं. ८ को चुप्रा बेलघारी क्षेत्रका १४ घरधुरीको २० रोपनी तथा ३ हेक्टर सामुदायिक वन क्षेत्रलाई लोहरे खोलाले क्षति ■ वडा नं. १० को तौलिया टोलका १० घरधुरीको ५ रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ११ को सारू, लिडके, जातरा र लोहरे टोलका २० घरधुरीको ३० रोपनी खेत लोहरे खोलाले क्षति
१४	२०७५	<p>पहिरो :</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ वडा नं. १ को कुईकानाको ५ घरको ५ रोपनी खेत बगाएको ■ वडा नं. १ मसेडी टोलका २ घरको ६ रोपनी खेतीयोग्य जमिन क्षति ■ वडा नं. २ सियाली खोला मोटर बाटोले सियाली टोलका ६ घरधुरी १५ रोपनी खेत तथा पाखो बारी क्षति ■ वडा नं. २ गाडा पानी देखि वालीसरा सम्मको बाटोले वडा नं. २ का ४३ घरधुरीको ३५ रोपनी खेत तथा पाखोबारी क्षति ■ वडा नं. २ एकान्त कुना देखि श्रीस्थानको मोटर बाटोले कुसाँडा टोलका ६० घरधुरीको ४० रोपनी खेत तथा पाखोबारी क्षति ■ वडा नं. ४ को भुवाखाडा, वडिगैडा टोलका ८ घरका ३५ रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ४ को रूपाखेत देखि देवलकाँडा जाने ४ कि. मि. मोटरबाटो २ ठाउँमा, देवलकाँडा टोलका ५ घरधुरीको २० रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ४ को कलेल चोक देखि रातापानी जाने २ कि.मि. मोटर रातापानी टोलका ४ घरका १० रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ४ को लामिडाँडा टोलका ३ घरका १० रोपनी खेत क्षति

	<ul style="list-style-type: none"> ■ वडा नं. ४ को देवलकाँडा, रानीवन टोलका ६५ घरधुरीले प्रयोग गर्ने १२० रोपनी खेतका सेतो पखेरा सिंचाई पोखरी क्षति ■ वडा नं. ४ को भिरमैरा टोलका २० घरधुरीले प्रयोग गर्ने भिरमैरा सिंचाई कुलो क्षति भई ६० रोपनी खेतको रोपाई तथा अन्य प्रयोग नभएको ■ वडा नं. ४ को रातापनी जाने मोटरबाटोले लुछेकाँडा टोलका ३० घरधुरीले प्रयोग गर्ने आरुगैरा मुहान क्षति भई बैकल्पिक श्रोत प्रयोग गर्नु परेकोले महिलाहरूमा घरको काममा बोभ थपिएको ■ वडा नं. ५ देखी वडा नं. १० सम्मको १२ कि.मि. मोटरबाटो ५ ठाउँमा क्षति भई ५ दिन सवारी साधन आवतजावत बन्द ■ वडा नं. ५ को सन्तके टोलका १ घरका रू.५ लाख बराबरको क्षति ■ वडा नं. ३ देखी वडा ५ सम्मको ४ कि.मि मोटरबाटो १० ठाउँमा क्षति भई ६ दिन सवारी साधन आवतजावत बन्द ■ वडा नं. ५ को भैसिखोर देखि विनी जाने ३ कि.मि. मोटर वाटो ७ स्थानमा क्षति भई १३ घरका ३० रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ५ को सुनार टोलका २५ घरधुरीले प्रयोग गर्ने ओखले खा.पा क्षति भई ३ महिना बैकल्पिक श्रोतका कारण महिलालाई घरको काममा बोभ ■ वडा नं. ६ को बिजौरा टोलका विरौटा सिंचाई कुलो क्षति भई ८ घरधुरीको ८० रोपनी समयमा रोपाई नभई मौसमी पानीमा भर परेको ■ वडा नं. ६ को सानो नाउला टोलका ८ घरका १० रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ६ को गणेश थान देखि भुर्ती सम्मको २ कि.मि. मोटर बाटो ४ ठाउँमा क्षति भई १० रोपनी खेतीयोग्य जमिन प्रभावित ■ वडा नं. ६ को भुर्ती कपरनाउला टोलका ६ घरधुरीको १० रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ६ को रामपुर देखि बिजौरा सम्मको २ कि. मि. मोटरबाटो ५ ठाउँमा क्षति ■ वडा नं. ७ को बिजौरा र भनभने टोलका ५५ घरधुरीको १०० रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ७ जाजेखोला पहिरा काल्नामा सडक निर्माण गर्दा १ कि. मि. वन क्षेत्र क्षती तथा सानो जातका विरूवा नष्ट ■ वडा नं. ७ जाजेखोला पहिरा काल्नाका १० घरधुरीको ४० रोपनी खेतीयोग्य जमिन क्षति ■ वडा नं. ७ जाजेखोला चुनखानी सिस्नेरीका २ घरधुरीको ५ रोपनी खेतीयोग्य जमिन क्षति ■ वडा नं. ७ को डोप्का टोलका २४ घरधुरीको ५० रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ७ को वडावत देखि बिजौरा भनभने मोटर बाटोबाट ३५ घरधुरीको ५० रोपनी खेतीयोग्य जमिन क्षति ■ वडा नं. १० को ओखरबास टोलका २ घरधुरीको १० रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ११ को टाटामाखु टोलका २५ घरधुरीको २५ रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ११ को चौपारी टोलका ६ घरधुरीको १० रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ११ को जुफिया टोलका ११ घरधुरीको २० रोपनी खेत क्षति ■ वडा नं. ११ को थाली टोलका १० घरधुरीको २० रोपनी खेत क्षति
--	---

माथिको तथ्याङ्कहरू संश्लेषण गर्दा पहिरोले विभिन्न वर्षहरूमा पुर्याएको क्षति :

वर्ष	महिला	पुरुष	खेतियोग्य जमिन (रोपनी)	खानेपानीको मुहान	सिंचाई कुलो (वटा)	खानेपानी योजना (वटा)	घर, गोठ (वटा)	सार्वजनिक भवन (वटा)	प्रभावित घरधुरी
२०५०			४५						१५
२०५६			२५						१०
२०५८								१	
२०६१			४५						१५
२०६४					१				६
२०६५			३१						१२
२०६७			२०				४	१	८
२०६८							१		१
२०७०			३७४				१		१३२
२०७१			१००				५	२	४०
२०७२			७५						५७
२०७३	२	१	२८१	७		२			३२१
२०७४			३६३	१	१	१			२५७
२०७५			८०६	१	३	१	१		५१५
जम्मा	२	१	२,१७५	८	५	४	१२	४	१,३८८

२.२. सुख्खा र खडेरी

नारायण नपामा सुख्खा र खडेरीले विगत वर्षहरूमा प्राय सबै वडाहरूमा क्षति (हानी, नोक्सानी) पुर्याएकोले यी प्रकोपहरूको गम्भिरता र पुनरावृत्तिलाई तालिका नं. २ मा समावेश गरीएको छ ।

तालिका नं. २

क्र.सं.	वर्ष (वि.सं.)	सुख्खा र खडेरीले पुर्याएको क्षति/नोक्सानी
१	२०७०	<ul style="list-style-type: none"> वडा नं. १ का १५० घरधुरीको ३०० रोपनी बारीमा गहुँ उत्पादनमा कमी वडा नं. ११ का खातीगाउँ टोलका ७० घरधुरीले प्रयोग गर्ने सिलङ्गी मुहान सुकी ३५ रोपनी खेतमा समयमा रोपाई भएन
२	२०७१	<ul style="list-style-type: none"> वडा नं. १ कुईकानाको पदेना कुवा सुकी ५ घरधुरीका महिलाहरू १ महिना सम्म पानी लिन जाने समस्याका कारण घरको काममा बोभ वडा नं. १ कुईकाना च्यानडाँडा कुवा सुकी ५ घर प्रभावित वडा नं. १ कुईकाना पिन्नाल्डे कुवा सुकी ५० घर ३० मिनेट टाढाको मुहान प्रयोग गर्नुपर्ने भएको वडा नं. ११ का काँडा टोलका २५ घरधुरीले प्रयोग गर्ने बियारा मुहान सुकी २७ रोपनी खेत प्रभावित
३	२०७२	<ul style="list-style-type: none"> वडा नं. १ भगवती टोलको बनधारा कुवा सुकी ५० घरका महिलाको समय बढी खर्च भई घरको काममा असर वडा नं. १ पुरानो बजार टोलको बिष्णुमति धारा सुकी १६ घरधुरीका मानिसहरू टाढाको मुहानमा पानी लिन जानुपर्ने

		<ul style="list-style-type: none"> वडा नं. ११ को टाटामाखु टोलका ८० घरधुरीले प्रयोग गर्ने धारापानी मुहान सुकी बैकल्पिक श्रोतको प्रयोगले महिलाको घरको काम प्रभावित
४	२०७३	<ul style="list-style-type: none"> वडा नं. १ नयाँ बजार सिदुका कुवा सुकी ५० घरधुरी हाल सम्म प्रभावित वडा नं. १ धुलपुर गुलिया र तल्लो कुवा सुकी २३ घरधुरीका महिलाको खानेपानी लिन जाने समय तथा घरको काममा बाधा वडा नं. ६ नयाँगाउँ टोलको खत्री नाउला कुवा सुकी १० घरधुरी प्रभावित वडा नं. ८ को तल्लो कुवा, जोगी धारा, ढलदसि कुवा, प्रभु धारा, धैरेनी कुवा, कागतपार्ने कुवा, ठकुरी धारा लगायतका मुहान सुकी २०० घरधुरीको आयआर्जनका क्रियाकलापमा असर वडा नं. ११ को जुफिया टोलका ३५ घरधुरीले प्रयोग गर्ने कालोपानी, अलैचीवारी मुहान सुकी ३० रोपनी खेत प्रभावित
५	२०७४	<ul style="list-style-type: none"> वडा नं. १ गतारी राम मन्दिर कुवा सुकी १६ घरधुरीमा मानिसहरू ३ महिना अर्को मुहान प्रयोग गर्नुपर्दा बढि समय खर्च भई महिलाहरूमा कामको बोझ थपिएको वडा नं. १ कुईकाना सिमलगौरा कुवा सुकी १० घरधुरी प्रभावित वडा नं. ४ को ५० घरधुरीको रु.५ लाख बराबरको तरकारी क्षति वडा नं. ४ को ५०० घरधुरीको ५०% धान, गहुँ, मकै, कोदो उत्पादनमा कमी वडा नं. ५ को १० घरधुरीको १० रोपनीमा रु.१ लाख बराबरको तरकारी क्षति वडा नं. ५ को ३०० घरधुरीको ५०% धान, गहुँ, मकै, कोदो उत्पादनमा कमी वडा नं. ६ को १५ घरधुरीको ३० रोपनीमा रु.३ लाख बराबरको तरकारी क्षति वडा नं. ६ को ५०० घरधुरीको ५०% धान, गहुँ, मकै, कोदो उत्पादनमा कमी वडा नं. ७ को १०० घरधुरीको १०० रोपनीमा रु.१० लाख बराबरको तरकारी क्षति वडा नं. ७ को ३०० घरधुरीको ५०% धान, गहुँ, मकै, कोदो उत्पादनमा कमी वडा नं. ७ गोलादेउ चुनखानी टोलको चुनदानी मुहान सुकी ५ घरधुरीको खेत समयमा रोपाई नभई नेपाल खाद्य संस्थानको चामलले निर्वाह गर्नुपरेको वडा नं. ७ को साउने नाउला, ढुङ्गे धारा, खडिक धारा, खत्री धारा, दाना धारा, चिसापानी धारा, पल्लो सानोधारा विजैरा मुहान आंशिक रूपमा सुकी ३०० घरधुरी प्रभावित वडा नं. ८ को २५ घरधुरीको २० रोपनीमा रु.२ लाख बराबरको तरकारी नष्ट वडा नं. ८ को १५० घरधुरीको ५०% धान, गहुँ, मकै, कोदो उत्पादनमा कमी वडा नं. ८ को २५ घरधुरीको ५० रोपनीमा रु.३ लाख बराबरको तरकारी क्षति वडा नं. ८ को ४५० घरधुरीको ३०% धान, गहुँ, मकै, कोदो उत्पादनमा कमी वडा नं. ११ का पानीका श्रोत (जुगेपानी, कालापानी, अलैचि खानेपानी, सिलम्पुर नाउला, जुगेखोली, साउने नाउला, खेल्ले चौर) स्रोत सुकी १२० घर प्रभावित

माथिको तथ्याङ्कहरू संश्लेषण गर्दा सुर्खवा र खडेरीले पुर्याएको क्षति :

वर्ष	अन्नवाली (रोपनी)	खानेपानीको मुहान	तरकारी क्षति (रोपनी)	तरकारी क्षति (रु.)	प्रभावित घरधुरी
२०७०	३३५	१			२२०
२०७१	२७	४			८५
२०७२		३			१४६
२०७३	३०	१३			३१८
२०७४		१८	२६०	२४०००००	२८७६
जम्मा	३८२	३८	२६०	२४,००,०००	३,६४५

२.३. चट्याङ्ग

नारायण नपामा चट्याङ्गले विगत वर्षहरूमा केही वडाहरूमा अत्याधिक क्षति (हानी, नोक्सानी) पुर्याकोले यो प्रकोपको गम्भिरता (कठोरता) र पुनरावृत्तिलाई तालिका नं. ३ मा समावेश गरिएको छ ।

तालिका नं. ३

क्र.सं.	वर्ष(वि.सं.)	चट्याङ्गले पुर्याएको क्षति/नोक्सानी
१	२०५४	■ वडा नं. ३ को गोलक्षेना टोलको ३ घर र २ भैंसी नष्ट
२	२०५५	■ वडा नं. ६ को बेलधारा टोलका १ घरमा क्षति, १ जना पुरुषको मृत्यु तथा २ जना घाईते
३	२०६१	■ वडा नं. ३ को खुर्सानीवारी टोलका २ घरधुरी नष्ट भई २ भैंसी र २ गाई क्षति तथा वडा कार्यालयमा रु.१ लाख बराबरको क्षति
४	२०६२	■ वडा नं. ७ को किमुगाउँ टोलका ४ घर क्षति तथा ३ जना मानिस घाईते
५	२०६३	■ वडा नं. ३ को खुर्सानीवारी टोलका १० घरधुरी प्रभावित भई १ पशु नष्ट तथा १ महिला घाईते
६	२०६४	■ वडा नं. ३ को मसाडा टोलको १ घर नष्ट भई १ पुरुषको मृत्यु तथा १ महिला घाईते ■ वडा नं. ५ को धिताह मालिका चौरको १ घरधुरी १ पुरुषको मृत्यु
७	२०७३	■ वडा नं. ५ को धिताह मालिका चौरको विद्युत ट्रान्समिटर २ वर्ष सम्म अवरुद्ध ■ वडा नं. ५ को छातिकोटको विद्युत ट्रान्समिटर हाल सम्म अवरुद्ध ■ वडा नं. ८ को बासकोट टोलका १ घर नष्ट भई १ पुरुषको मृत्यु ■ वडा नं. १० को डाँडागाउँ टोलका २ घर नष्ट भई १ बच्चाको मृत्यु तथा २ पशु मरेको
८	२०७४	■ वडा नं. ८ को बर्मा टोलका ५ घरधुरीको क्षति भई ७ कुखुरा तथा ४ घरको मिटरबक्स क्षति ■ वडा नं. १० को तौलिहवा टोलका १ घरधुरी नष्ट भई १ भैंसी क्षति

माथिको तथ्याङ्कहरू संश्लेषण गर्दा चट्याङ्गले पुर्याएको क्षति :

वर्ष	मृत्यु	घाईते	घर क्षति	पशु क्षति	घरको विद्युत	ट्रान्सफर्मर
२०५४			३	२		
२०५५	१	२				
२०६१			२	४		
२०६२		३	४			
२०६३		१	१०	१		
२०६४	२	१	२			
२०७३	२		३	२		२
२०७४			६	८	४	
जम्मा	५	७	३०	१७	४	२

२.४. आगलागी र वन डढेलो

नारायण नपामा आगलागी र वन डढेलोले विगत वर्षहरूमा घर, गोठ र सामुदायिक वनहरूमा क्षति (हानी, नोक्सानी) पुर्याएकोले यी प्रकोपहरूको गम्भिरता (कठोरता) र पुनरावृत्तिलाई तालिका नं. ४ मा समावेश गरिएको छ ।

तालिका नं. ४

क्र.सं.	वर्ष(वि.सं.)	आगलागी र वन ढढेलोले पुर्याएको क्षति/नोक्सानी
१	२०००	<ul style="list-style-type: none"> वडा नं. ३ को कालीमाटी टोलको २ घरहरू पूर्ण रूपमा नष्ट भई ५ बाख्रा तथा रु.२ लाख ५० हजार बराबरको क्षति
२	२००१	<ul style="list-style-type: none"> वडा नं. ३ को साङखोला टोलको ३ घरहरू पूर्ण रूपमा नष्ट भई रु.५ लाख बराबरको क्षति
३	२००३	<ul style="list-style-type: none"> वडा नं. १ को श्रीस्थान सामुदायिक वनमा ढढेलो लागी उनिऊ उत्पादनमा कमी वडा नं. २ को तल्लो जारकोट टोलको १ घर पूर्ण रूपमा नष्ट भई रु.२ लाख ५० हजार बराबरको क्षति वडा नं. ३ को खुर्सानिवारी टोलको १ घर पूर्ण रूपमा नष्ट भई रु.६० हजार नगद सहित रु.५ लाख बराबरको क्षति वडा नं. ४ को वडिगैडा टोलको २ घर पूर्ण रूपमा नष्ट भई रु.८ लाख ५० हजार बराबरको क्षति वडा नं. ५ को छातिकोट टोलको १ घर पूर्ण रूपमा नष्ट भई रु.२ लाख ५० हजार बराबरको क्षति वडा नं. ५ को बोभोघारी टोलको १ घर पूर्ण रूपमा नष्ट भई रु.२ लाख बराबरको क्षति वडा नं. ७ को विजौरा टोलको खरको छाना भएको १ घर नष्ट भई रु.२ लाख बराबरको क्षति
४	२००४	<ul style="list-style-type: none"> वडा नं. ३ को कालीमाटी देसीगाडे टोलको ३ घर पूर्ण रूपमा नष्ट भई रु.३ लाखको क्षति वडा नं. ४ को खालडाँडा टोलको १ घर पूर्ण रूपमा नष्ट भई रु.५ लाखको क्षति वडा नं. ५ को राजिगाउँ टोलको १ घर पूर्ण रूपमा नष्ट भई रु.२ लाखको क्षति वडा नं. ५ को भिल्के, बिसघारी, देवि बज्यै सामुदायिक वनको सानो जातको विरूवा नष्ट वडा नं. ८ को ज्यामीरे भटेरी, छहरे सामुदायिक वन नष्ट भई सानो जातका विरूवा तथा पशुपंछीमा असर वडा नं. ८ को बाँसकोट टोलका २ घरधुरीको रु.२ लाख बराबरको क्षति वडा नं.१० को थपरेल, ढाणगाउँ, दशरते, साहुवाडा, टोलका ५ घर नष्ट भई रु.१० लाख बराबरको क्षति वडा नं. ११ को बिक्रमचौर र मालिका सामुदायिक वनमा आगलागी भई जंगली जनावर तथा चरिचरन क्षेत्रमा कमि

माथिको तथ्याङ्कहरू संश्लेषण गर्दा आगलागी र वन ढढेलोले पुर्याएको क्षति :

वर्ष	घर, गोठ (वटा)	घर, गोठ क्षति (रु.)	मानव (मृत्यू)	मानव (घाइते)	पशुपंक्षी	सा. वन (वटा)	प्रभावित घरधुरी
२०००	२	२५०,०००			५		२
२००१	३	५००,०००					३
२००३	७	२३,५०,०००				१	७
२००४	१२	२२,००,०००				७	१२
जम्मा	२४	५३,००,०००			५	८	२४

२.५. हावाहुरी, असिना र अतिवृष्टि

नारायण नपामा हावाहुरी, असिना र अतिवृष्टिले विगत वर्षहरूमा हानी, नोक्सानी पुर्याई रहेकोले यी प्रकोपहरूको गम्भिरता र पुनरावृत्तिलाई तालिका नं. ५ मा समावेश गरीएको छ ।

तालिका नं. ५

क्र.सं.	वर्ष(वि.सं.)	हावाहुरी, असिना र अतिवृष्टिले पुर्याएको क्षति/नोक्सानी
१	२०६५	हावाहुरी : <ul style="list-style-type: none"> ■ वडा नं. ३ को कालीमाटी टोलको ने.रा.मा.वि. को रु.५ लाख बराबरको क्षति ■ वडा नं. ३ पञ्चदेवल प्रा. वि. को रु.३ लाख बराबरको क्षति ■ वडा नं. ३ जनजागृती प्रा. वि. को रु.३ लाख बराबरको क्षति (नोट : २०६५ देखि २०७५ सम्म विभिन्न वडाका ५० घरका छाना हावाले उडाएको)
२	२०७२	अतिवृष्टि : <ul style="list-style-type: none"> ■ वडा नं. १ नयाँबजार टोलको १ घर नष्ट, २ घर चर्केको, १ जना महिला मृत्यू ।
३	२०७३	हावाहुरी : <ul style="list-style-type: none"> ■ वडा नं. २ को जनता मा.वि. को ३ कोठाको टिन उडाई रु.२३०,००० बराबर क्षति ■ वडा नं. २ को खड्क प्रा.वि. मा पटक पटकको हावाहुरीले रु.५ लाख बराबर क्षति
४	२०७४	हावाहुरी : <ul style="list-style-type: none"> ■ वडा नं. २ को २० घरको टनेल उडाई रु.२ लाखको तरकारी क्षति ■ वडा नं. ५ को छातिकोट टोलको नवदुर्गा आधारधूत विद्यालय, भैसीखोरको महेन्द्र मा.वि., सुनार टोलको नागरिक सचेतना केन्द्र भवनमा रु.१० लाख बराबरको क्षति
५	२०७०-२०७५	असिना : <ul style="list-style-type: none"> ■ वडा नं. १ को ५० घरधुरी, वडा नं. २ को १५० घरधुरी, वडा नं. ४ को ३० घरधुरी, वडा नं. ५ को १० घरधुरी, वडा नं. ६ को १० घरधुरी, वडा नं. ७ को १०० घरधुरी, वडा नं. ८ को २५ घरधुरी, वडा नं. ९ को २५ घरधुरी, वडा नं. १० को १५० घरधुरी, वडा नं. ११ को २५ गरी ५७५ घरधुरीको तरकारी खेतमा निरन्तर असिनाले २० देखि २५ प्रतिशत ले क्षति पुर्याएको । ■ वडा नं. १ को १७५ घरधुरीको फलफूल खेतमा निरन्तर क्षति पुर्याएको ।

माथिको तथ्याङ्कहरू संश्लेषण गर्दा हावाहुरीले पुर्याएको क्षति :

वर्ष	विद्यालय	विद्यालय क्षति (रु.)	सार्वजनिक भवन	तरकारी (रु.)	प्रभावित घरधुरी
२०६५	२	११०००००			
२०७३	२	७३००००			
२०७४	२	१००००००	१	२००,०००	२०
जम्मा	६	२८,३०,०००	१	२००,०००	२०

नोट : २०६५ देखि २०७५ सम्म विभिन्न वडाका ५० घरका छानाहरू उडाएको ।

२.६. भुकम्प

नारायण नपामा भुकम्पले विगत वर्षहरूमा पुर्याएको क्षति (हानी, नोक्सानी) लाई समेटि यसको गम्भिरता र पुनरावृत्तिलाई तालिका नं. ६ मा समावेश गरीएको छ ।

तालिका नं. ६

क्र.सं.	वर्ष (वि.सं.)	भुकम्पले पुर्याएको क्षति/नोक्सानी
१	२०७२	<ul style="list-style-type: none"> ■ वडा नं. ३ का विभिन्न टोलहरूमा १०० घरधुरीका घरका भित्ता चर्केको । ■ वडा नं. ३ बाहेक अरू प्रत्येक वडाहरूमा ४/५ घरहरूको भित्ता चर्केको ।
२	२०७५	<ul style="list-style-type: none"> ■ सामान्य असर परेको ।

परिच्छेद ३:

जलवायु तथा गैहजलवायुजन्य प्रकोपहरूको वर्तमान एवं सम्भावित जोखिम

विगत केही दशक अघि देखि नारायण नगरपालिका (दैलेख जिल्लामा अवस्थित भूभाग) को जलवायु (वर्षा, वायु, तापक्रम) मा परिवर्तन हुँदै आईरहेको छ । त्यसैगरी संकटासन्नतामा पनि परिवर्तन भएकोले प्रकोप सम्मुखताको स्तर र संवेदनशिलता माफत जलवायु तथा गैहजलवायुजन्य प्रकोपहरूको वर्तमान एवं सम्भावित जोखिमलाई यस परिच्छेदमा समेटिएको छ ।

३.१. विकास सम्बन्धी विभिन्न क्षेत्रहरूमा प्रकोप सम्मुखताको स्थिति

३.१.१ प्रकोपको सम्मुखतामा रहेका प्राकृतिक स्रोतहरू

क्र.सं.	प्राकृतिक स्रोतहरू	प्रकोप सम्मुखताको अवस्था	सम्मुखताको स्तर
१	वन	वडा नं. १ को श्रीस्थान सामुदायिक वन, वडा ५ को भिल्के, बिसघारी, देवि बज्यै सामुदायिक वन, वडा ८ को ज्यामीरे भटेरी, छहरे सामुदायिक वन, वडा नं. ११ को विक्रमचौर र मालिका सामुदायिक वन आगलागीको जोखिममा छ । ४६ सामुदायिक वन जलवायु परिवर्तनको कारण प्रभावित हुनेछन् ।	मध्यम
२	खानेपानीको मुहान/कुवा	८ वटा खानेपानीको मुहान (वडा नं. ८ को उत्तिसिनी, वडा नं. ७ गोलादेवको चुनखानी, वडा नं. २ को सिमलगैरा, रोलाखोला, काट्रे खोला, पहाडा, पिप्ला खोला, रूजाल) पहिरोको जोखिममा छ । वडा नं.६ को १ वटा कुवा/मुहान (खत्रिनाउला कुवा: १० घरधुरी), वडा नं. ७ को ८ वटा कुवा/मुहान (साउनेनाउला, ढुंगेधारा, खडिकधारा, खत्रिधारा, दानाधारा, चिसापानीधारा, चुनखानी, पल्लो सानोधारा, खत्रिनाउला: २०० घरधुरी), वडा नं. ८ को ७ वटा कुवा (तल्लो कुवा, जोगिधारा, कागतपार्ने, ठकुरीधारा, ढलदशि, प्रभुधारा, धैरेनी : १५० घरधुरी), वडा नं. ११ को ८ वटा मुहान (सिलंगी, वियारा, जुगेपानी, कालापानी, अलैंची, सिलमपुर नाउला, जुगेखोली, साउने नाउला, खेल्नेचौर: २१५ घरधुरी) सुख्खा/खडेरीको कारण जोखिममा रहेको छ ।	मध्यम
३	खेतियोग्य जमिन	वडा नं. १ को महसेडि टोलका २ घरका ६ रोपनी खेतियोग्य जमिन, वडा नं. ७ को जार्जे खोला टोलका २८ घरधुरीको ८० रोपनी खेत, र वडा नं. ७ र ८ को नाउली जडेपानी टोलका ७ घरधुरीको १५ रोपनी खेत पहिरोको जोखिममा छ । वडा नं.२ को २० घरधुरीको ४० रोपनी खेत काट्रे खोलाको कारण, वडा नं.३ को खुर्सानिबारी र कालिमाटी टोलको २५ घरधुरीको ३५ रोपनी खेत खुर्सानिबारी खोला र कालिमाटी खोलाको कारण, वडा नं.७ को लोहरे खोलाको ८ किमि क्षेत्र भित्र १० ठाउँका खेत लोहरे खोलाको कारण, वडा नं. ८ को तल्लो तर्ताङ्ग टोलको २५ घरधुरीको ३० रोपनी खेत लोहरे खोलाको कारण, वडा नं. ८ को कोटिला खेत टोलका ६० घरधुरीको ५० रोपनी खेत कोटिला खोला तथा छामघाट खोलाको कारण, वडा नं.१० को तौलिया टोलका १० घरधुरीका ६० रोपनी खेत तामेखोलाको कारण, वडा नं.१० को ओखरवास टोलका ३ घरधुरीका २५ रोपनी खेत तामेखोलाको वडा नं.११ को सारू टोल, लिङ्के टोल, जातरा टोल र लोहरे टोलका २० घरधुरीका १०० रोपनी खेत लोहरे खोलाको कारण बाढी (कटान) को जोखिममा छ ।	उच्च

३.१.२. प्रकोपको सम्मुखतामा रहेका भौतिक संरचनाहरू

क्र.सं.	भौतिक संरचनाहरू	प्रकोप सम्मुखताको अवस्था	सम्मुखताको स्तर
१	घर	<p>१०२२ घरहरू (वडा नं. १ को ८१, वडा नं. २ को १५८, वडा नं. ३ को ७८, वडा नं. ४ को १४७, वडा नं. ५ को ४०, वडा नं. ६ को ३२, वडा नं. ७ को ६४, वडा नं. ८ को ७८, वडा नं. ९ को १७४, वडा नं. १० को ६६ र वडा नं.११ मा ८२) पहिरोको जोखिममा छ ।</p> <p>वडा नं. ३, ५, ६, ७, ८, १० र ११ का ३,१५५ घरहरू र वडा नं. १, २, ४, र ८ का २,०४३ घरहरू चट्याङको जोखिममा छ ।</p> <p>वडा नं. १ देखि ११ सम्मका ७८८ घरहरू (वडा नं. १ मा ११, वडा नं. २ मा १३८, वडा नं. ३ मा ८४, वडा नं. ४ मा २१२, वडा नं. ५ मा ११२, वडा नं. ६ मा २६, वडा नं. ७ मा ३३, वडा नं. ८ मा ८, वडा नं. ९ मा ५४, वडा नं. १० मा ८४ र वडा नं. ११ मा १५) आगलागीको जोखिममा छ ।</p> <p>वडा नं. १ देखि ११ सम्मका २,६३१ घरहरू हावाहुरी र अतिवृष्टिको जोखिममा छ ।</p> <p>सडकको छेउसँग जोडिएका सबै वडाका घरहरू सडक दुर्घटनाको जोखिममा छ ।</p> <p>११ वटै वडाका सरकारी मापदण्ड अनुरूप निर्माण नभएका घरहरू भुकम्पको जोखिममा छ ।</p>	उच्च
२	सडक	वडा नं. २ को २ किमि सडकको ६ ठाउँ, वडा नं. ६ को ६ किमि सडकको ६ ठाउँ, वडा नं. ८ को ३ किमि सडकको ५ ठाउँ पहिरोको जोखिममा छ ।	उच्च
३	खानेपानी आयोजना	वडा नं. ५ को ओखले र वडा नं. २ को कुसाँडा टोलको तल्लो खानेपानी आयोजना पहिरोको जोखिममा छ ।	मध्यम
४	सिंचाई कुलो, नहर	वडा नं. २ को २५ घरधुरीको ४ वटा सिंचाई कुलो सुईघाट खोलाको कारण, वडा नं. २ को ६० घरधुरीको १० वटा सिंचाई कुलो अमरसे खोला र रदु खोलाको कारण बाढीको जोखिममा छ ।	मध्यम
५	विद्यालय	<p>वडा नं. ४ को महेन्द्र मा.वि. पहिरोको जोखिममा छ ।</p> <p>वडा नं. ६ को रेडक्रस मा. वि. ढल नभएकोले बाढीको जोखिममा छ ।</p> <p>वडा नं. २ को जनता मा. वि. र खड्क प्रा. वि. हावाहुरी र अतिवृष्टिको जोखिममा छ ।</p> <p>वडा नं. १ देखि ११ सम्मका ४१ वटा विद्यालयहरू (भवननिर्माण संहिता अनुरूप निर्माण नभएका) भुकम्पको जोखिममा छ ।</p>	उच्च
६	अस्पताल, स्वास्थ्यचौकी	वडा नं. ५ को स्वास्थ्यचौकी पहिरोको जोखिममा छ ।	मध्यम
७	व्यवसायिक भवन	<p>वडा नं. ६ को श्रीकृष्ण सहकारी केन्द्र ढल नभएकोले बाढीको जोखिममा छ ।</p> <p>सबै वडाका रहेका व्यवसायिक भवनहरू (भवननिर्माण संहिता अनुरूप निर्माण नभएका) भुकम्पको जोखिममा छ ।</p>	मध्यम
८	विद्युत, टेलिफोन	वडा नं. ५ र ७ मा रहेको ट्रान्सफर्मर तथा सञ्चार टावर चट्याङको कारण जोखिममा रहेको छ ।	मध्यम

३.१.३. प्रकोपको सम्मुखतामा रहेको जनसंख्या

क्र.सं.	जनसंख्या	प्रकोप सम्मुखताको अवस्था	सम्मुखताको स्तर
१	मानिस	सुख्खा, खडेरीको कारण वडा नं. १ देखि ११ सम्मका ३३८७ घरका १८,२३८ जना मानिसहरू (महिला: ८२४४ र पुरुष: ८८८४) जस्मा ०-८ वर्ष उमेरका ४,६८४ जना) को खाद्य सुरक्षा र पोषणमा कमि हुने । त्यसैगरी १०२२ घरका मानिसहरू पहिरोको जोखिममा छन् । वडा नं. ६, ७, ८ र ११ का ५७५ घरका ३४३३ मानिस (महिला: १६७२, पुरुष: १७६१) हरू महामारीको जोखिममा छन् । वडा नं. १ देखि ११ सम्मका ३,३८७ घरधुरीका कृषकहरू वर्षाशंकर जातका अन्नवाली तथा तरकारीको वीउ प्रयोग गर्दै जाँदा कुनै बेला खाद्य संकटमा पर्नसक्ने सम्भावना छ । त्यसैगरी विषादीको बढ्दो प्रयोगले मानिसको स्वास्थ्यमा प्रतिकूल असर पर्नसक्छ । वडा नं. १, ६, ७ र ८ का बजारक्षेत्रमा बसोबास गर्ने मानिसहरू फोहोरमैला/प्रदुषणको जोखिममा छन् । सबै वडाका ५,१८८ घरधुरीका २८,५४४ जनसंख्या (महिला: १४,१८४, पुरुष: १४,३६०) जस्मा ०-८ वर्ष उमेरका बालबालिका ६,५८७ जना भुकम्पको जोखिममा छन् ।	उच्च

३.१.४. प्रकोपको सम्मुखतामा रहेका आर्थिक श्रोतहरू

क्र.सं.	आर्थिक श्रोतहरू	प्रकोप सम्मुखताको अवस्था	सम्मुखताको स्तर
१	अन्नवाली तथा तरकारी	वडा नं. १ देखि ११ सम्मका ३,३८७ घरधुरीको २,८३३.६ हेक्टर (५७,४८८.५६ रोपनी) जमिनमा लगाईने तरकारी तथा अन्नवाली (धान, गहुँ, मकै, कोदो) सुख्खा/खडेरी हावाहुरी, असिना र अतिवृष्टिको जोखिममा छ ।	मध्यम
२	फलफूल	वडा नं. १ को १७५ घरधुरीको ६० रोपनीको फलफूल खेति सुख्खा/खडेरी हावाहुरी, असिना र अतिवृष्टिको जोखिममा छ ।	मध्यम

३.२. प्रकोप सम्मुखतामा रहेका तत्व एवं प्रणालीहरूको संवेदनशिलता

३.२.१. प्राकृतिक स्रोतहरूमा संवेदनशिलता

क्र.सं.	प्राकृतिक स्रोतहरू	संवेदनशिलता
१	सामुदायिक वन	जलवायु परिवर्तन भईरहेको हुँदा भर्खरका पालुवाहरू मर्ने, ढलेका रूखहरू नष्ट हुने, जैविक विविधतामा असर पर्ने, पशुपंक्षीमा असर पर्नसक्ने । आगलागीको कारण पनि सामुदायिक वन जोखिममा रहेको छ ।
२	खानेपानीको मुहान/कुवा	अधिक वर्षा, मुहान नजिक सडक निर्माण, मुहानहरू संरक्षण नहुनुले पहिरोको कारण क्षति पुग्नसक्ने ।
३	खेतियोग्य जमिन	नदीको किनारमा रहनु र कमजोर भु-वनोटले गर्दा बाढीले कटान गर्नसक्ने ।

३.२.२. भौतिक संरचनाहरूमा संवेदनशिलता

क्र.सं.	भौतिक संरचनाहरू	संवेदनशिलता
१	घर	खरका छाना भएका र माटोको जोडाई भएका घरहरू बढी क्षति हुनसक्ने । चट्याङ्गको प्रभाव सहन नसक्ने संरचना हुनु । त्यसैगरी भुकम्प, अतिवृष्टि र हावाहुरीले प्रभावित गर्नसक्ने ।
२	सडक	सडक निर्माण गर्दा दुवै छेउको भिरालो जमिन संरक्षण नगर्दा मनसुनको समयमा

		पहिरोले सडकका विभिन्न खण्डहरूमा आवातजावत बन्द हुनसक्ने । फलस्वरूप दैनिक जिवनयापन प्रभावित हुनसक्ने ।
३	खानेपानी आयोजना	खानेपानी आयोजनाको संरचना कमजोर र पहिरोले क्षति पुर्याउन सक्ने ।
४	सिंचाई कुलो, नहर	कमजोर संरचना, खोलासँग जोडिएकोले पहिरो र बाढीले क्षति पुर्याउन सक्ने ।
५	विद्यालय	माटोको जोडाई भएका पुरानो अवस्थाका भवनहरू । विद्यालय भएको जमिन कमजोर हुनु, पर्खाल बलियो नहुनु । हावाहुरीको बढी चाप पर्ने स्थानमा भवन निर्माण हुनुले सजिलै प्रभावित गर्नसक्ने ।
६	अस्पताल, स्वास्थ्यचौकी	भवन रहेको जमिनको संरचना कमजोर भएकोले पहिरोले प्रभावित गर्नसक्ने ।
७	विद्युत, टेलिफोन	चट्याङले विद्युत र टेलिफोनका टावरहरूलाई प्रभावित गर्नसक्ने ।

३.२.३. जनसंख्यामा संवेदनशिलता

क्र.सं.	जनसंख्या	संवेदनशिलता
१	मानिस	१०२२ घरधुरीमा जम्मा ५८०८ जनसंख्या रहेको जस्मा महिला २७८१ जना र पुरुष ३०१७ रहेको छ । उमेर समूहलाई हेर्दा ०-८ का १४१७ जना, १०-१८ का १५१६ जना, २०-५८ का २४६३ जना र ६० वर्ष माथिका ४१२ जना पहिरोबाट प्रभावित हुनसक्ने । सडक दुर्घटनाबाट बालबालिका, गर्भवति महिला, दुधे बालक सहितको महिला, बृद्धबृद्धा, फरकक्षमता भएका मानिस, अशक्त तथा विरामीहरू बढी प्रभावित हुने ।

३.२.४. आर्थिक श्रोतहरूमा संवेदनशिलता

क्र.सं.	आर्थिक श्रोतहरू	संवेदनशिलता
१	तरकारी तथा अन्नवाली	३ महिना भन्दा कम खान पुग्ने परिवार संख्या २०१६ (३८.७८%) र ४-६ महिना खान पुग्ने परिवार संख्या १७४० (३३.४७%) भएकोले सुख्खा, खडेरी, हावाहुरी, प्राय सबै तरकारीहरूलाई असिनाले प्रभावित गर्ने । अन्नवाली भिउने समयको बेलामा बढि क्षति हुने । वर्णशंकर जातका विउहरू प्रयोग गर्दै जाँदा तरकारी र अन्नवालीका परम्परागत विउहरू लोप हुँदै जाने र समयमा विउ उपलब्ध नभएमा उक्त समयको उत्पादनमा प्रभावित हुने । विषादीको अत्याधिक प्रयोगले तरकारी तथा अन्नवाली को उत्पादकत्व ह्रास हुँदै जाने र स्वास्थ्यमा पनि प्रतिकूल असर पर्ने ।
२	फलफूल खेति	फूल तथा फल लाग्ने समयमा हावाहुरीको बढ्दो चाप, हावाले सजिलै प्रभावित गर्ने फलफूल हुनु ।

३.३. नारायण नगरपालिकामा भविष्यमा वर्षा तथा तापक्रममा हुनसक्ने परिवर्तनको अवस्था (Climate Scenarios)

क्र.सं.	विवरण	RCP 4.5		RCP 8.5	
		2073-2102	2093-2122	2073-2102	2093-2122
१	Change in Precipitation (%) for Dailekh of Nepal from the reference period (2038-2067) वर्षामा परिवर्तन	-0.11	7.33	6.37	13.31
२	Change in Temperature (°C) for Dailekh of Nepal from the reference period (2038-2067) तापक्रममा परिवर्तन	0.96	1.38	1.74	1.1

नोट : जलवायुको परिवर्तित अवस्था सम्बोधन गर्नको लागि प्रस्तावित चार वटा पद्धतीहरू (Representative Concentration Pathways-RCPs) मध्ये दुई वटा पद्धतीहरू RCP 4.5 र RCP 8.5 हुन् । वि.सं. २०३८-२०६७ = 1981-2010 AD, वि.सं. २०७३-२१०२=2016-2045 AD र वि.सं. २०८३-२१२२=2036-2065 AD.

वर्षा र तापक्रमका सूचकहरू (Indices) मा हुने परिवर्तनको अवस्था यहाँ प्रस्तुत गरिएको छ ।

क्र.सं.	जलवायु परिवर्तनका सूचकहरू (Climate Indices)	RCP 4.5		RCP 8.5	
		2073-2102	2093-2122	2073-2102	2093-2122
(क) वर्षामा हुनसक्ने परिवर्तन (Change in Precipitation Indices)					
१	Change in Very Wet Days (P95) (%) for Dailekh of Nepal from the reference period (2038-2067) धेरै ओसिलो दिनहरूमा परिवर्तन	-3.61	9.10	11.84	16.39
२	Change in Extreme Wet Days (P99) (%) for Dailekh of Nepal from the reference period (2038-2067) विषम ओसिलो दिनहरूमा परिवर्तन	15.81	39.58	25.24	54.60
३	Change in No. of Rainy Days (%) for Dailekh of Nepal from the reference period (2038-2067) वर्षाका दिनहरूमा परिवर्तन	-1.96	-1.61	-1.06	0.13
४	Change in Consecutive Dry Days (CDD) (%) for Dailekh of Nepal from the reference period (2038-2067) निरन्तर सुख्खा हुने दिनहरूमा परिवर्तन	7.71	4.63	-1.43	-2.62
५	Change in Consecutive Wet Days (CWD) (%) for Dailekh of Nepal from the reference period (2038-2067) निरन्तर ओसिलो हुने दिनहरूमा परिवर्तन	-1.66	1.80	2.28	5.67
(ख) तापक्रममा हुनसक्ने परिवर्तन (Change in Temperature Indices)					
६	Change in Warm Days (%) for Dailekh of Nepal from the reference period (2038-2067) गर्मी दिनहरूमा परिवर्तन	6.37	9.19	6.26	9.63
७	Change in Warm Nights (%) for Dailekh of Nepal from the reference period (2038-2067) गर्मी रातहरूमा परिवर्तन	6.95	10.26	9.41	12.85
८	Change in Cold Days (%) for Dailekh of Nepal from the reference period (2038-2067) चिसो दिनहरूमा परिवर्तन	-4.71	-6.08	-5.43	-7.04
९	Change in Cold nights (%) for Dailekh of Nepal from the reference period (2038-2067) चिसो रातहरूमा परिवर्तन	-4.53	-5.82	-5.05	-6.94
१०	Change in Warm Spell Duration Index (WSDI) (%) for Dailekh of Nepal from the reference period (2038-2067)	91.07	135.11	95.86	154.81
११	Change in Cold Spell Duration Index (CSDI) (%) for Dailekh of Nepal from the reference period (2038-2067)	-59.78	-67.15	-61.02	-79.82

Warm Spell Duration Index : Annual count of days with at least 6 consecutive days when maximum temperature > 90th percentile

Cold Spell Duration Index : Annual count of days with at least 6 consecutive days when minimum temperature < 10th percentile

३.४. जलवायु तथा गैह-जलवायुको विषम घटनाहरूको परिदृश्य (Scenarios of Extreme Events)

३.४.१. पहिरो र बाढी

नारायण नपामा विगत वर्ष भन्दा पहिरोको क्षति बढी रहेको छ । विगत वर्षहरूमा वर्षाको समयमा कमजोर भूबनोट रहेका वन, जंगलका छेउछाउहरूमा पहिरो जाने गर्दथ्यो भने हाल अन्यवस्थित रूपले सडक विस्तार/निर्माण गर्दा सडकको तल र माथि दुवै ठाउँहरूबाट पहिरो जाने गरेको छ । प्राय धेरै ठाउँमा Retaining wall (सडकबाट जमिनतिरको भागको माटो बग्न नदिन लगाईने पर्खाल) र Breast wall (सडक भन्दा माथि भिरालो भागको माटो बग्न नदिन लगाईने पर्खाल) राखिएको छैन जस्तै गर्दा पहिरोको समस्या बढ्दै गएको छ ।

यस नपामा बाढीबाट डुवानको समस्या नभए पनि विभिन्न खोलाहरूको कारण खेतियोग्य जमिन कटान भईरहेको छ । वर्षाको मात्रा पनि विगतको भन्दा बढ्दो क्रममा देखिन्छ । केही खोलाहरूले विगतमा जहाँ कटान गरेको थियो त्यही स्थानमा अझै कटान गरी रहेको र केही खोलाहरूले नयाँ ठाउँहरूमा कटान गर्न शुरू गरेको छ ।

३.४.२. सुख्खा र खडेरी

नारायण नपामा विगत केही वर्षहरू अघि देखि पानीका मुहानहरू सुक्दै गएको छ । साथै वार्षिक अधिकतम तापक्रम ०.०६४ सेल्सियसको दरले बढ्दो छ र अबको ५ वर्षमा ०.०८६ सेल्सियसको दरले बढ्ने देखिन्छ । त्यसैगरी जमिनमा पानीको पुनर्भरण (Re-Charge) पनि घट्दो स्थितिमा छ । यसरी तापक्रममा भएको बृद्धि सँगै यहाँका पानीका मुहानहरू पनि सुक्दै गएमा भविष्यमा खानेपानीको समस्या सिर्जना हुने र खेतियोग्य जमिनहरू बाँभो हुनसक्ने सम्भावना बढ्दो छ ।

३.४.३. चट्याङ

विगत वर्षहरूमा चट्याङले पुर्याएको क्षतिको गम्भिरता हेर्दा यसले पुर्याईरहेको क्षति बढ्दो क्रममा छ ।

३.४.४. आगलागी र वन डढेलो

आगलागी प्रायजसो खरका छाना भएका घरहरूमा बढि देखिएको र हाल यस नपामा ७८८ वटा (१५.१६ प्रतिशत) घरहरू खरका छाना भएकोले भविष्यमा पनि आगलागीको संभावना देखिन्छ ।

वन डढेलोले हरेक वर्ष वन, वन्यजन्तु, वनस्पति, वन पैदावार, जैविक विविधता, माटोको गुण आदि कुराहरूमा ठूलो क्षति पुऱ्याईरहेको अवस्था छ । कठिन भूगोल, स्थानीयस्तरमा वन डढेलो सम्बन्धी चेतनास्तरको कमी, आवश्यक तयारी, प्रविधि र प्रयोगको अभाव, साधनश्रोतको अभाव, स्थानीय वन समूहहरूको सक्रियताको कमी आदि कारणले वन डढेलो नियन्त्रणका प्रयासहरू प्रभावकारी हुन सकिरहेका छैनन् । त्यसैगरी हरेक वर्ष तापक्रममा पानी बृद्धि भएकोले सामुदायिक वनहरू डढेलोको कारण निकै जोखिमपूर्ण अवस्थामा छन् ।

३.४.५. हावाहुरी, असिना र अतिवृष्टि

विगत वर्षहरूलाई हेर्दा हावाहुरीको वहाव बढ्दै गएको छ । असिनाको पनि क्षति बढ्दो क्रममा रहेको हुँदा दुवै प्रकोपहरूको कारण तरकारी, फलफूल र भौतिक संरचना (जस्तै घर, विद्यालय) जोखिममा छन् ।

जलवायु परिवर्तनको कारण वर्षाको मात्रा र वर्षा हुने समयमा पनि परिवर्तन हुँदै गएको पाईन्छ । वर्षाले विगत वर्षहरूमा पनि क्षति पुर्याई रहेको छ भने आगामी दिनमा पनि अत्याधिक वर्षाको कारण कच्च घरहरू भत्काउन सक्ने जोखिम रहेको छ । त्यसैगरी अन्नवाली र तरकारी लगाउने समयमा पानी नपर्नाले तरकारी र अन्नवाली समयमा लगाउन नपाउँदा सो को उत्पादन घट्ने सम्भावना विद्यमान छ र यो बढ्दै गएको छ ।

३.४.६. सडक दुर्घटना

नारायण नपामा सडक सञ्जालमा रहेका सडकहरूमा मध्य पहाडी राजमार्ग (२० किमि), सहायक राजमार्ग (१० किमि), पक्क तथा कालोपत्रे (१२ किमि), ग्रावेल सडक (२७ किमि), पि.सी.सी. (१.५ किमि) कच्च सडक/मौसमी सडक (१४२ किमि) र मुलबाटो (१५ किमि) पर्दछन् । निर्माणाधिन सडकहरूमा कालो पत्रे (७२८ मि), ग्रावेल (७

किमि) र कच्चि तथा धुले (१४२ किमि) छ । यी सडकहरू मध्ये ३५० किमि सडकको चौडाई ३ देखि ५ मिटर छ जस्को कारण सवारी साधन दोहोरो आवतजावत गर्न मुस्किल पर्दछ । त्यसैगरी सवारी साधनमा क्षमता भन्दा बढी यात्रु राख्ने गरेकोले पनि अगामी दिनमा सडक दुर्घटनाको जोखिम बढ्दै जाने सम्भावना छ ।

३.४.७. महामारी

समुदायका मानिसहरूले पिउने पानीको लागि खानेपानीको मुहानमा आश्रित छन् । वर्तमान अवस्थामा खानेपानीको मुहानहरू उपयुक्त तरिकाले संरक्षण नभएको, सबै मुहानहरूको खानेपानीको गुणस्तर जाँच नगरीएको र उपभोक्ताहरूले पानी शुद्धिकरण गरेर पिउने अभ्यास कम रहेकोले आगामी दिनमा यस नगरपालिकामा महामारीको जोखिम देखिनसक्ने सम्भावना छ । त्यसैगरी खाल्डे चर्पिको प्रयोग गर्ने घरधुरीको संख्या पनि धेरै (६६.७%) भएकोले यसबाट पनि महामारीको समस्या सिर्जना हुनसक्छ ।

३.४.८. वर्णशंकर जातका विउहरूको प्रयोग

आजभोली कृषकहरूले वर्णशंकर जात (Hybrid) का तरकारी र अन्नवालीका विउहरू प्रयोग गर्ने प्रचलन बढ्दै गएको छ । यसरी प्रयोगमा ल्याईएका वर्णशंकर जातका तरकारीका विउहरूमा कतिपय दर्ता नगरिएका विउहरू पनि रहेको र यहाँको माटोमा परिक्षण नगरी प्रयोगमा ल्याईने हुँदा कुनै समय कृषकले लगाएका तरकारीका विउहरू उत्पादन नहुने जोखिम पनि रहेको देखिन्छ । त्यसैगरी वर्णशंकर जातका विउहरू भारत लगायत अन्य देशहरूबाट आयात हुने हुँदा तरकारी लगाउने विशेष समयमा यदि तरकारीका विउहरू उपलब्ध नभएमा सो को उत्पादनमा निर्भर रहने उपभोक्ताहरू यसबाट प्रभावित हुनसक्ने देखिन्छ । एकातिर यो समस्या बढ्दै गईरहेको छ भने अर्को तर्फ तरकारी र अन्नवालीका स्थानीय जातहरू पनि लोप हुँदै जाँदा यसले भविष्यमा खाद्य संकट निम्त्याउन सक्ने सम्भावना देखिन्छ ।

आलु खेती प्रायजसो सबै कृषकहरूले उत्पादन गर्ने तरकारी हो । केही वर्षयता यो तरकारीमा डुढुवा रोगले वर्षेनी उत्पादन घटाईरहेको छ । त्यसैगरी तरकारी तथा अन्नवालीमा विषादीको प्रयोग अत्याधिक बृद्धि हुँदै गईरहेकोले यसले भविष्यमा उत्पादकत्वमा क्षमतामा ह्रास हुने र मानव स्वास्थ्यमा पनि नकारात्मक असर पर्नसक्छ ।

३.४.९. फोहोरमैला र प्रदुषण

नगरपालिकाको विभिन्न स्थानहरूमा बजार क्षेत्र विस्तार हुँदै गएको छ । यो विस्तार सँगै बजारक्षेत्रमा प्लाष्टिकको भोलाको प्रयोग बढ्दै जानु र प्लाष्टिकले बेरिएको (Wrap र्याप) वस्तुहरूको प्रयोग अत्याधिक उपभोग गर्नुले फोहोरमैलामा बृद्धि भएको छ । यी फोहोरमैलाले बजारक्षेत्रमा प्रदुषण बढाउँदै लगेको र वर्षाको समयमा सानासाना नाला/ढलहरूलाई थुन्ने (Blockage) गर्नाले सो बाट सिर्जित दुर्गन्धले स्वास्थ्यमा प्रतिकूल असर पार्ने सम्भावना छ ।

३.४.१०. भुकम्प

नारायण नगरपालिका दैलेख जिल्ला अन्तर्गत पर्ने र यो जिल्ला भुकम्पिय जोखिमको दृष्टिकोणबाट नेपालको ७७ जिल्लाहरू मध्येमा आठौं (८ औं) स्थानमा रहेको हुँदा यस नगरपालिका भुकम्पको उच्च जोखिममा रहेको छ ।

३.५. जलवायुजन्य र गैह-जलवायुजन्य प्रकोपहरूको लैङ्गिक असर

प्राय ग्रामिण क्षेत्रमा महिलाहरूले घरमा खानेपानीको बन्दोबस्ती गर्ने, स्कूल जाने बालबालिकाहरूको रेखदेख गर्ने र विद्यालय पठाउने तयारी गराउने प्रचलन छ । घरधुरी सर्वेक्षण तथ्याङ्कलाई हेर्दा नारायण नगरपालिकामा घरजग्गा दुवैमा स्वामित्व भएका महिला घरमुलीको संख्या ६६५ (१६.१४%), ६० वर्ष भन्दा बढी उमेरका मानिसहरू २१६४ जना (७.३२%), महिला १४१६४ जना (४८%) रहेको छ । विभिन्न प्रकोपहरूको जोखिम रहेको परिवेशमा भविष्यमा कुनै विपद् भएमा महिलाहरूको कामको बोझ बढ्ने र पारिवारिक/आर्थिक न्यवस्थापनका लागि महिलाहरूमा थप जटिलता सिर्जना हुनसक्छ ।

परिच्छेद ४:

जलवायु परिवर्तन, विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापनको वर्तमान अवस्था र क्षमता

नारायण नपामा विगत वर्षहरू देखि विभिन्न प्रकोपहरूले मानवीय लगायत धनसम्पत्तिमा क्षति पुर्याउँदै आईरहेको छ । त्यसैगरी जलवायुमा पनि क्रमिक परिवर्तन भईरहेको छ । फलस्वरूप यस नगरपालिकाका मानिस लगायत प्राकृतिक तथा गैरप्राकृतिक सम्पत्तिहरू जलवायु तथा गैहजलवायुजन्य प्रकोपहरूको कारण जोखिममा रहेका छन् । यस पृष्ठभूमिमा नगरपालिकामा जलवायु परिवर्तन, विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापनको वर्तमान अवस्था र क्षमता यस परिच्छेदमा समेटिएको छ । जिल्लाको सदरमुकाम पनि नारायण नगरपालिका अन्तर्गत नै पर्ने भएकोले जिल्लास्थित कार्यालयहरू पनि क्षमतामा समेटिएको छ ।

क्र.सं.	क्षमताका स्रोतहरू	वर्तमान अवस्था र क्षमता
१	नीतिगत व्यवस्था	नेपालमा विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४ पारित भई कार्यान्वयनमा रहेको छ । जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति अन्तर्गत मनसून पूर्व तयारी कार्ययोजना-२०७५ बनेको छ । जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय अन्तर्गत स्वास्थ्य क्षेत्रको आपत्कालिन योजना तयार भएको । त्यसैगरी नारायण नपाको शिक्षा ऐन, सहकारी ऐन, स्वास्थ्य तथा सरसफाई ऐन, कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन सम्बन्धी व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक तयार भएको छ ।
२	संस्थागत प्रावधान	नारायण नगरपालिकामा नगर विपद् व्यवस्थापन समिति र वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समिति गठन भएको छ । त्यसैगरी नगरपालिका अन्तर्गत विषयगत शाखाहरू (कृषि, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन, स्वास्थ्य, शिक्षा, योजना तथा भौतिक विकास) कार्यरत रहेको छ ।
३	विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी सेवा प्रदान गर्ने कार्यालय, संस्था	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्ला आपत्कालिन कार्यसञ्चालन केन्द्र, नारायण नपा, स्थानीय सुरक्षा निकाय (नेपाली सेना, सशस्त्र प्रहरी बल र नेपाल प्रहरी), नेपाल रेडक्रस सोसाईटी, नेपाल खाद्यसंस्थान, खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय, गैसस, जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, नेपाल उद्योग वाणिज्य संघ, विद्युत प्राधिकरण, बागवानी अनुसन्धान केन्द्र, दैलेख डिभिजन वन कार्यालय, यातायात व्यवसायी संघ ।
४	जनशक्ति, जनचेतना	नारायण नपा को कार्यालयमा २ ईञ्जिनियर, ५ जना सब. ईञ्जिनियर, १ जना बाली संरक्षण अधिकृत, २ जना कृषि जेटिए र वडास्तरमा पशु प्राविधिक रहेको छ । खानेपानी सरसफाई तालिम प्राप्त जनशक्ति १३३० जना । सिप विकास तालिम प्राप्त जनशक्ति २,००८ जना (मः ७५४, पुः १२५४) । वन व्यवस्थापन तालिम प्राप्त जनशक्ति ११३ जना (मः २१, पुः ९२) । समुदायस्तरमा कृषि (टनेल खेति) सम्बन्धी तालिम प्राप्त जनशक्तिहरू ।
५	आर्थिक	नारायण नपाको हरेक वडा र नगरस्तरमा विपद् कोष खडा गरिएको छ । आ.व. २०७४/२०७५ मा विपद् कोषमा रु.४०,००,०००।- विनियोजन छ । जिल्ला विपद् व्यवस्थापन कोष । सामाजिक सुरक्षा भत्ताको व्यवस्था । जीवन विमाका लागि विमा कम्पनीहरू ।
६	भौतिक	नगरपालिकामा १ वटा एक्सामेट (जेसिबि), १ वटा टिपर, १ वटा ट्र्याक्टर, १ वटा दमकल रहेको छ । जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयमा २ वटा एम्बुलेन्स र १ वटा शव वहान ।

७	अस्पताल, स्वास्थ्यचौकी, स्वास्थ्य सेवा	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय (५० वटा वेड सञ्चालनमा, खुल्ला चौरमा ३० जना सम्मलाई आकस्मिक सेवा दिनसक्ने, ६ वटा स्वास्थ्य चौकी, २ वटा शहरी स्वास्थ्य केन्द्र, २ जना डाक्टर सहित २५ जनाको टोली) । जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयमा आपत्कालिन् अवस्थाका लागि औषधि तयारी अवस्थामा राखिएको । जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय अन्तर्गत Rapid Response Team-RRT रहेको । १ वटा पोषण पुनर्स्थापना केन्द्र, स्वास्थ्य शाखा र ८१ जना महिला स्वास्थ्य स्वसेविकाहरू रहेको । नेपाल रेडक्रस सोसाईटी जिल्ला शाखामा ६० प्याकेट First Aid Kit, आँखा उपचार केन्द्र, आकस्मिक समयमा प्रयोग गर्ने ५ वटा टेण्ट रहेको छ । नारायण नगरपालिकास्तरमा Rapid Response Team-RRT गठन भएको छ ।
८	खुल्लास्थान, हेलिप्याड	जिल्ला समन्वय समिति सभाहल, नगरमा टुडिखेल चौर, जारकोट खेल मैदान, नारायण क्याम्पस र काँडाचौर गरी ४ स्थानमा खुल्ला चौर रहेको । हेलिकप्टर अवतरणको लागि सदरमुकाममा २ वटा HeliPad रहेको । नगरपालिकामा रहेका विभिन्न विद्यालयहरूमा खुल्लास्थान रहेको ।
९	समूह, सहकारी, बैंक	बचत समूह (३५ वटा), सहकारी संस्था (४१ वटा), बैंक तथा वित्तिय संस्थाहरू रहेको छन् ।
१०	विपद जोखिम न्यूनिकरण तथा जलवायु सम्बन्धी कार्यक्रम	NCCSP मार्फत सञ्चालित जलवायु कार्यक्रम र अन्य गैसस बाट सञ्चालित कार्यक्रमहरू । कृषि विमा कार्यक्रम सञ्चालन । सरकारी तथा गैसस बाट सञ्चालित चेतनामूलक कार्यक्रमहरू ।
११	वनपैदावर	नगरपालिकामा ४६ वटा सामुदायिक वनहरू रहेको छ ।
१२	सूचना तथा सञ्चार	टेलिफोन लाईन, मोबाईल फोन, रेडियो तथा टेलिभिजन, ईन्टरनेट ।
१३	गैरखाद्य राहत सामाग्री	नेपाल रेडक्रस सोसाईटी जिल्ला शाखामा २५ घरधुरीका लागि गैर खाद्य सामाग्री (Nfri Set) ।
१४	गोदाम	नेपाल रेडक्रस सोसाईटी जिल्ला शाखामा १५० जनाको लागि Nfri Set राख्न मिल्ने गोदाम रहेको ।
१५	खोज तथा उद्धारकर्मी	नेपाल रेडक्रस सोसाईटीबाट तालिम प्राप्त २४ जना खोज तथा उद्धार तालिम प्राप्त जनशक्ति, १२ जना District Disaster Response Team (DDRT), १ जना NDRT/WASH रहेको ।
१६	खाद्य सामाग्री	आपत्कालिन् अवस्थाका लागि आवश्यक खाद्य सामाग्रीहरू स्थानीय बजारमा उपलब्ध हुनसक्ने ।
१७	सडक	नारायण नगरपालिका कर्णाली प्रदेशको राजधानी विरेन्द्रनगर-सुर्खेत सँग पक्कि सडकले जोडिएको छ । नगरपालिकाको सबै वडाहरूमा सडक सञ्जाल रहेको छ ।

परिच्छेद ५ः
निष्कर्ष तथा भावी कार्यदिशा

नारायण नगरपालिकामा विद्यमान प्रकोपहरूको पहिचान गरी यसको गम्भिरता (क्षति), पुनरावृत्ति, सम्मुखतामा रहेका तत्व एवं प्रणालीहरू, सम्मुखतामा रहनुका कारणहरू र संकटासन्नता (संवेदनशिलता, क्षमता सहित) को स्थिति बारे अधिल्ला परिच्छेदहरूमा समेटिएको छ । यी विषयहरूमा भएका विश्लेषणबाट निम्न बुँदाहरू निष्कर्षको रूपमा राखिएको छ ।

(क) नारायण नपा पहिरो (प्राकृतिक र मानवसिर्जित), बाढी (कटान), सुख्खा/खडेरी, चट्याङ्ग, आगलागी/वन डढेलो, हावाहुरी, असिना, अतिवृष्टि, सडक दुर्घटना, महामारी, वर्णशंकर जातका वीउहरूको प्रयोग, फोहोरमैला/प्रदुषण र भुकम्प जस्ता प्रकोपहरू विद्यमान छन् ।

(ख) पहिरोले वि.सं. २०५० देखि २०७५ सम्ममा ३ जना (म.:२, पु.:१) मानवीय क्षति, २१७५ रोपनी खेतियोग्य जमिन, ८ वटा खानेपानीको मुहान, ५ वटा सिंचाई कुलो, ४ वटा खानेपानी योजना, ४ वटा सार्वजनिक भवन, १२ वटा घर/गोठ मा क्षति भई १३८८ घरधुरी प्रभावित भएका थिए । बाढीले वि.सं. २०६५ देखि २०७४ सम्ममा १८० रोपनी खेतियोग्य जमिन, १ वटा सार्वजनिक भवन नष्ट गरेको र १७४ घरधुरीलाई प्रभावित गरेको थियो । सुख्खा/खडेरीले वि.सं. २०७० देखि २०७४ सम्ममा ३८ वटा पानीको मुहान सुकेको, ३८२ रोपनीको अन्नवाली क्षति, २६० रोपनीको रु. २४,००,००० वरावरको तरकारी नष्ट र ३६४५ घरधुरी प्रभावित भएको थियो । चट्याङ्गको कारण वि.सं. २०५४ देखि २०७४ सम्म ५ जनाको मृत्यु, ७ जना घाईते, १० वटा पशु नोक्सान, ३० वटा घर क्षति, ४ घरधुरीको विजुलीमा असर, २ वटा ट्रान्सफर्मरमा क्षति पुर्याएको थियो । आगलागी र वन डढेलोबाट वि.सं. २०७० देखि २०७४ सम्ममा २४ वटा घर गोठ (रु.५३,००,०००), ५ वटा पशुपंक्षी नष्ट र ८ वटा सामुदायिक वनमा डढेलोले क्षति पुर्याएको थियो । हावाहुरी र असिनाले वि.सं. २०६५ देखि २०७५ सम्ममा ६ वटा विद्यालय (रु.२८,३०,०००) मा क्षति, १ सार्वजनिक भवन नष्ट, विभिन्न वडाका ५० घरधुरीका छाना उडाएको, २०-२५% तरकारी उत्पादनमा कमि र १७५ घरधुरीको फलफूलखेति नष्ट गरेको थियो । भुकम्पले वि.सं. २०७२ मा हरेक वडाका ४/५ घरहरू चर्काएको थियो ।

(ग) पहिरो मुलतः प्राकृतिक प्रकोपको रूपमा रहने भएता पनि यस नपामा अन्यवस्थित रूपले सडक विस्तार/निर्माण गरिदा पहिरोको जोखिम बढ्दै गएको छ । हाल वडा नं. १ देखि ११ सम्मका ५७ कि.मि. कच्चि सडकको ८२ ठाउँमा पहिरो गईरहेको छ । जसको कारण आगामी दिनमा पनि ती कच्चि सडकका किनाराहरूमा भूक्षय बढ्दै जानेछ र आसपासका घरहरू, खेतियोग्य जमिन र पानीका मुहानहरूलाई अत्याधिक क्षति पुर्याउने सम्भावना रहेको छ । त्यसैगरी सडकमा जाने पहिरोले यातायातको आवागमनमा पनि बाधा पार्ने भएकोले यसले दैनिक जीवनयापन र आर्थिक समृद्धिमा पनि उल्लेख्य असर पुर्याउने देखिन्छ ।

(घ) भुकम्पिय जोखिमको दृष्टिकोणले नेपालका ७७ जिल्लाहरू मध्ये दैलेख जिल्ला ८ औं स्थानमा रहेको र यसै जिल्लामा नारायण नपा पर्ने भएकोले यो नगरपालिका भुकम्पको उच्च जोखिममा रहेको छ ।

(ङ) वन, जंगल क्षेत्रमा भएको सुख्खापनले जैविक विविधतामा उल्लेख्य प्रभाव पारीरहेको छ । विशेषत यसले रूख विरूवाका प्रजातीहरूको समिश्रण (Vegetation Composition) मा फरक देखिएको छ ।

(च) नगर तथा वडास्तरमा विपद् न्यवस्थापन कोष खडा गरिएको छ । यद्यपी यस कोषको सञ्चालन तथा न्यवस्थापनका लागि कार्यविधि बनाउन बाँकि रहेको छ ।

(छ) जलवायु परिवर्तनका असरलाई सम्बोधन गर्न यस नगरपालिकामा जलवायुमैत्री विकास प्रयास भएका छन् जसले जलवायु अनुकुलन क्षमता बढाई रहेको छ ।

(ज) नारायण नपालाई जलवायु तथा विपद् उत्थानशिल बनाउनको लागि जोखिम न्यूनिकरण, प्रतिकार्य र पुनर्लाभका क्षेत्रहरूमा क्षमता विकासका प्रयासहरू कम रहेको छ ।

(झ) जिल्ला सदरमुकाम यसै नगरपालिकामा पर्ने भएकोले जिल्लाका अन्य गाउँपालिका र नगरपालिकाहरूमा यदि विपद् भएमा यो नगरपालिका पनि प्रभावित हुनेछ । यसलाई मध्यनजर गर्दै नारायण नपाले विपद् प्रतिकार्य (Disaster Response) को लागि पूर्वतयारी गर्नुपर्ने हुन्छ ।

(ञ) नारायण नपा अन्तर्गतका बजारहरूमा न्यवसायीक गतिविधिका कारण फोहोरमैला तथा प्रदुषण बृद्धि हुँदै गएकोले हाल स्वास्थ्यमा सामान्य असर परेपनि भविष्यमा यसको असर बढ्दै जाने देखिन्छ ।

(ट) नगरक्षेत्रमा ४ वटा फराकिलो खुल्लाचौर (टुडिखेल चौर, जारकोट खेल मैदान, नारायण क्याम्पस र काँडाचौरको खेल मैदान) रहेकोले कुनै पनि किसिमको ठूलो विपद् हुनगएमा आपत्कालिन् आश्रयको लागि सहज अवस्था छ ।

भावि कार्यदिशा :

जलवायु तथा विपद् जोखिम पार्श्वीचित्रले चित्रण गरेको सम्भाव्य जोखिमहरूलाई सम्बोधन गर्न नारायण नगरपालिकाले तपशिलमा उल्लेख गरेबमोजिमका भावी कार्यदिशाहरू तय गरेको छ ।

(क) विकास निर्माण सम्बन्धी कार्यहरू न्यवस्थित गर्न विपद् न्यवस्थापन सम्बन्धी ऐन, नियमावली, निर्देशिका, मापदण्डहरू (Standards) तयार गर्ने :

नारायण नगरपालिकामा आन्तरिक एवं वाह्य निकाय/कार्यालय वा संघसंस्थाहरूबाट सञ्चालन गरिने विकास निर्माण सम्बन्धी कार्यहरू (Development Initiatives) लाई न्यवस्थित गर्न र दिगोपनाको लागि आवश्यक विपद् न्यवस्थापन सम्बन्धी ऐन, नियमावली, निर्देशिका, मापदण्डहरू तयार गरी लागू गर्नेछ । नपा ले तयार गर्ने निर्देशिकामा मूलतः भौतिक संरचना (जस्तै सडक, सिंचाई कुलो/नहर, खानेपानीका धारा, कल्भर्ट, पुल आदि) निर्माण गर्दा अपनाउनु पर्ने, ध्यान दिनुपर्ने विविध पक्षहरू उल्लेख गरिनेछ । यसैगरी विकास सम्बन्धी परियोजना सञ्चालन गर्दा अवलम्बन गर्नुपर्ने विषयहरू समेत मापदण्डहरू माफत न्यवस्थित गरिनेछ । फलस्वरूप परिवर्तित जलवायुको अवस्था तथा प्रकोपहरूले विपद् सिर्जना नगरोस । त्यसैगरी यस नपा अन्तर्गत सम्पन्न गरिने विकासका गतिविधिहरूले आगामी दिनमा कुनै पनि किसिमको विपद् ननिम्त्याओस ।

(ख) नारायण नगरपालिकाको “स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशिल योजना” निर्माण गर्ने :

नारायण नगरपालिकामा विद्यमान एवं संभावित जोखिम न्यूनिकरण गर्न, विपद्को समयमा प्रतिकार्य गर्न र विपद् पश्चात पुनर्लाभ गर्नका लागि आवश्यक क्षमता विकासका लागि स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशिल योजना निर्माण गरीनेछ । यस योजनामा विकासका मूल विषयगतक्षेत्रहरू र क्षति पुर्याईरहेका तथा जोखिम सिर्जना गरीरहेका प्रकोपहरूलाई समेटिनेछ ।

(ग) उत्थानशिल योजनाका क्रियाकलापहरूलाई हरेक वर्ष वार्षिक कार्यक्रमले सम्बोधन गर्ने :

स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशिल योजनाका सबै क्रियाकलापहरू एकै समयमा पुरा गर्न नसकिने हुँदा योजनामा समावेश गरिने क्रियाकलापहरूलाई नगरपालिकाको वार्षिक कार्यक्रम माफत सम्बोधन गर्दै लगिनेछ । त्यसैगरी आन्तरिक लगानीबाट मात्र सम्भव नहुने योजनालाई वाह्य स्रोतको खोजी गरी परिचालन गरिनेछ ।

अनुसूचिहरूः

अनुसूचि नं. १. कार्यपालिका पदाधिकारीहरूको विवरण, नारायण नपा, दैलेख

क्र.सं.	नाम	पद	ठेगाना	सम्पर्क नम्बर
१	श्री रत्नबहादुर खड्का	नगर प्रमुख	ना.न.पा.-०	९८६८०२०१११
२	श्री सावित्री मल्ल	उपप्रमुख	ना.न.पा.-४	९८४८०६४१३४
३	श्री तिर्थ नारायण श्रेष्ठ	वडा अध्यक्ष वडा नं.-१	ना.न.पा.-१	९८४८१४२३३३
४	श्री रेशमबहादुर थापा	वडा अध्यक्ष वडा नं.-२	ना.न.पा.-२	९०८४०२१९२६
५	श्री चन्द्रप्रसाद उपाध्याय	वडा अध्यक्ष वडा नं.-३	ना.न.पा.-३	९८४८१००१४३
६	श्री वीरबहादुर कटुवाल	वडा अध्यक्ष वडा नं.-४	ना.न.पा.-४	९८०४५८६५२६
७	श्री लालबहादुर बस्नेत	वडा अध्यक्ष वडा नं.-५	ना.न.पा.-५	९८२२५०६८६१
८	श्री प्रकाश न्यौपाने	वडा अध्यक्ष वडा नं.-६	ना.न.पा.-६	९८५८०५१२४०
९	श्री पुर्णबहादुर मल्ल	वडा अध्यक्ष वडा नं.-७	ना.न.पा.-७	९८४४८०७५२८
१०	श्री दलबहादुर खत्री	वडा अध्यक्ष वडा नं.-८	ना.न.पा.-८	९८४८०४३३०५
११	श्री ढालबहादुर थापा	वडा अध्यक्ष वडा नं.-९	ना.न.पा.-९	९८४८१४१९०२
१२	श्री लोकबहादुर थापा	वडा अध्यक्ष वडा नं.-१०	ना.न.पा.-१०	९८१६५२०९३६
१३	श्री टंकबहादुर विष्ट	वडा अध्यक्ष वडा नं.-११	ना.न.पा.-११	९८५८०२०२११
१४	श्री रत्नाकुमारी थापा	कार्यपालिका सदस्य	ना.न.पा.-२	९८४८११६०९३
१५	श्री विष्णुदेवी पाण्डे	कार्यपालिका सदस्य	ना.न.पा.-३	९८४४८४३०१०
१६	श्री मनिसरा थापा मगर	कार्यपालिका सदस्य	ना.न.पा.-४	९८४८११२४९८
१७	श्री द्रोपती थापा	कार्यपालिका सदस्य	ना.न.पा.-९	९८२२४१६०२०
१८	श्री मनकुमारी सुनार	कार्यपालिका सदस्य	ना.न.पा.-११	९८४८०९०९२०
१९	श्री प्रेमबहादुर बादी	कार्यपालिका सदस्य	ना.न.पा.-८	९८२४५८०६३३
२०	श्री शंकर वयलकोटी	कार्यपालिका सदस्य	ना.न.पा.-१	९८४४८५०६३६
२१	श्री जगतबहादुर सार्की	कार्यपालिका सदस्य	ना.न.पा.-६	९८१४५३०५०६
२२	श्री जगतबहादुर बस्नेत	सदस्य सचिव	ना.न.पा.	९८५८०५१२२१

अनुसूचि नं. २. नगरस्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नारायण नपा, दैलेख

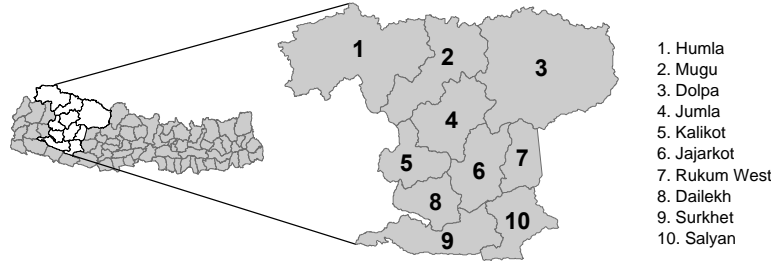
क्र.सं.	नाम	पद	कैफियत
१	श्री रत्न बहादुर खड्का	संयोजक	नगरप्रमुख
२	श्री सावित्री मल्ल	सदस्य	उपप्रमुख
३	श्री तिर्थनारायण श्रेष्ठ	सदस्य	वडा अध्यक्ष वडा नं.-१
४	श्री रेशमबहादुर थापा	सदस्य	वडा अध्यक्ष वडा नं.-२
५	श्री चन्द्रप्रसाद उपाध्याय	सदस्य	वडा अध्यक्ष वडा नं.-३
६	श्री वीरबहादुर कटुवाल	सदस्य	वडा अध्यक्ष वडा नं.-४
७	श्री लालबहादुर बस्नेत	सदस्य	वडा अध्यक्ष वडा नं.-५
८	श्री प्रकाश न्यौपाने	सदस्य	वडा अध्यक्ष वडा नं.-६
९	श्री पुर्णबहादुर मल्ल	सदस्य	वडा अध्यक्ष वडा नं.-७
१०	श्री दलबहादुर खत्री	सदस्य	वडा अध्यक्ष वडा नं.-८
११	श्री ढालबहादुर थापा	सदस्य	वडा अध्यक्ष वडा नं.-९
१२	श्री लोकबहादुर थापा	सदस्य	वडा अध्यक्ष वडा नं.-१०
१३	श्री टंकबहादुर विष्ट	सदस्य	वडा अध्यक्ष वडा नं.-११
१४	श्री रत्नाकुमारी थापा	सदस्य	वातावरण तथा वि.न्य. संयोजक
१५	प्रतिनिधि, महिला विकास शाखा	सदस्य	शाखा प्रमुख
१६	प्रतिनिधि, स्वास्थ्य शाखा	सदस्य	शाखा प्रमुख
१७	प्रतिनिधि, कृषि शाखा	सदस्य	शाखा प्रमुख
१८	प्रतिनिधि, शिक्षा शाखा	सदस्य	शाखा प्रमुख
१९	प्रतिनिधि, पशु सेवा शाखा	सदस्य	शाखा प्रमुख
२०	प्रतिनिधि, नेपाल रेडक्रस सोसाईटी	सदस्य	जिल्ला शाखा प्रमुख
२१	प्रतिनिधि, सामुदायिक उपभोक्ता महासंघ	सदस्य	अध्यक्ष
२२	प्रतिनिधि, पत्रकार महासंघ	सदस्य	अध्यक्ष
२३	प्रतिनिधि, गैसस महासंघ	सदस्य	अध्यक्ष
२४	श्री सुनिता खाँण	सदस्य	कर्मचारी, नपा
२५	जगत बहादुर बस्नेत	सदस्य सचिव	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत

अनुसूचि नं. ३. वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समिति, नारायण नपा, दैलेख

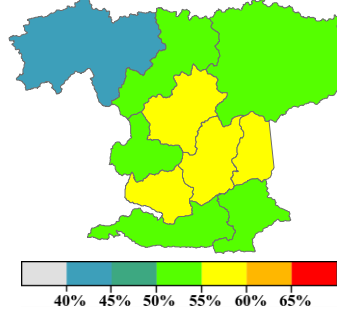
क्र.सं.	नाम	पद	कैफियत
१	श्री रत्ना कुमारी थापा	संयोजक	कार्यपालिका सदस्य
२	श्री सावित्री रेग्मी	सदस्य	निर्वाचित प्रतिनिधि
३	श्री पद्मा बस्नेत	सदस्य	निर्वाचित प्रतिनिधि
४	श्री पूर्ण बहादुर सिंह	सदस्य	निर्वाचित प्रतिनिधि
५	श्री नन्द बहादुर रावत	सदस्य	निर्वाचित प्रतिनिधि
६	श्री बालसिं थापा	सदस्य	निर्वाचित प्रतिनिधि
७	श्री डिल कुमारी शाही	सदस्य	निर्वाचित प्रतिनिधि
८	श्री सुनिता खाँण	सदस्य	कर्मचारी
९	श्री जगत बहादुर बस्नेत	सदस्य सचिव	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत

अनुसूचि नं. ४. भुक्रम्पिय जोखिममा रहेको दैलेख जिल्ला

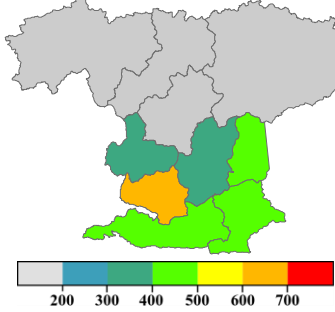
Province 6 (Karnali)

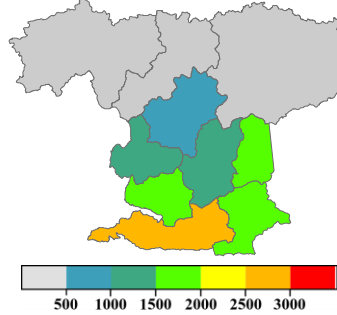
Fatality Frequency:

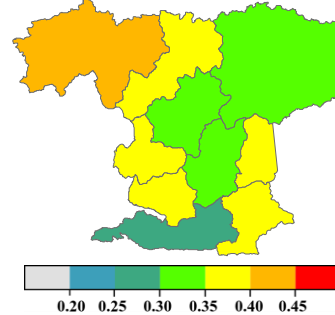
Average Fatalities:

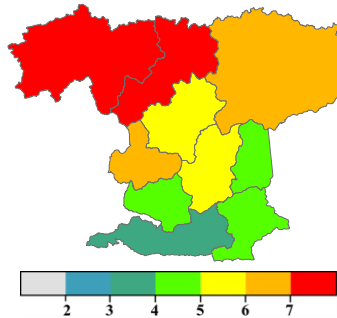
Worst-case Fatalities:

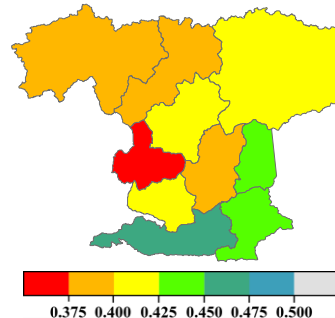
Specificity:

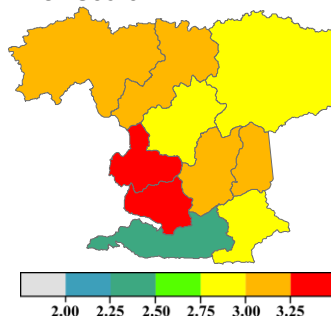
Remoteness:

HDI:

Risk Score:

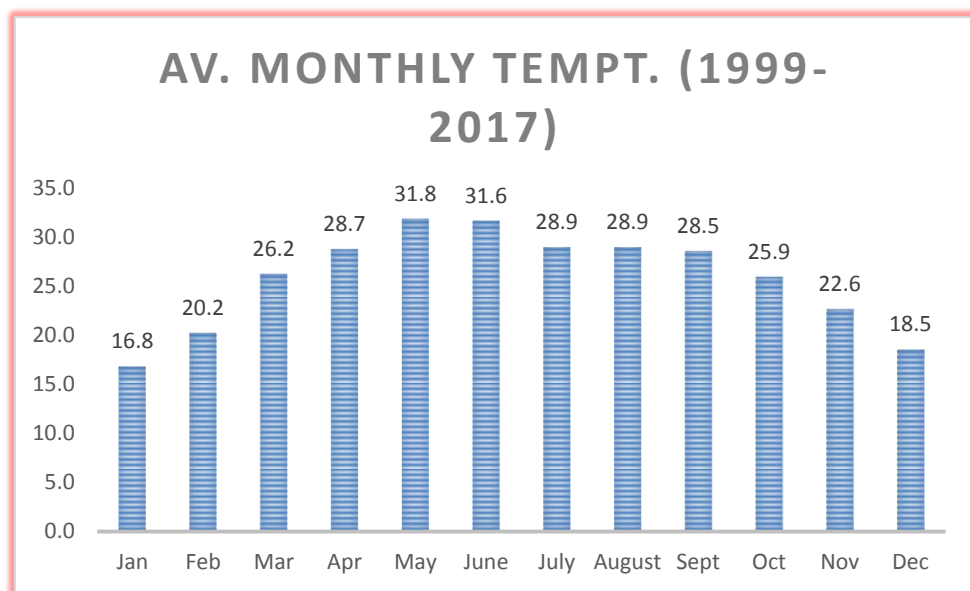
अनुसूचि नं. ५. नारायण नपा मा देखापर्ने प्रकोप र प्रभावित वडाहरू

क्र.सं.	प्रकोप	प्रकोप प्रभावित वार्डहरू	कैफियत
१	पहिरो, बाढी	सबै वडाहरू	प्राकृतिक तथा मानव सिर्जित पहिरो ।
२	सुख्खा, खडेरी	सबै वडाहरू	
३	चट्याङ्ग	वडा नं. ३, ५, ६, ७, ८, १०, ११	
४	आगलागी, वन डढेलो	सबै वडाहरू	सबै वडामा खरका छाना भएका घरहरू र सामुदायिक वन रहेका ।
५	हावाहुरी, असिना, अतिवृष्टि	सबै वडाहरू	सबै वडामा तरकारी तथा अन्नवाली उत्पादन हुने । वडा नं. २ र ३ तरकारीको लागि पकेट क्षेत्र, वडा नं. ७, ८ र १० फलफूलको पकेट क्षेत्र, वडा नं. १० र ११ आलु उत्पादनको लागि पकेट क्षेत्र निर्धारण ।
६	सडक दुर्घटना	सबै वडाहरू	
७	महामारी	सबै वडाहरू	
८	वर्णशंकर जातका विउ र विषादीको प्रयोग	सबै वडाहरू	
९	फोहोरमैला र प्रदुषण	वडा नं. १, ६, ७ र ८	
१०	भुकम्प	सबै वडाहरू	

अनुसूचि नं. ६. प्रकोपको सम्मुखता स्तरीकरणका आधारहरू

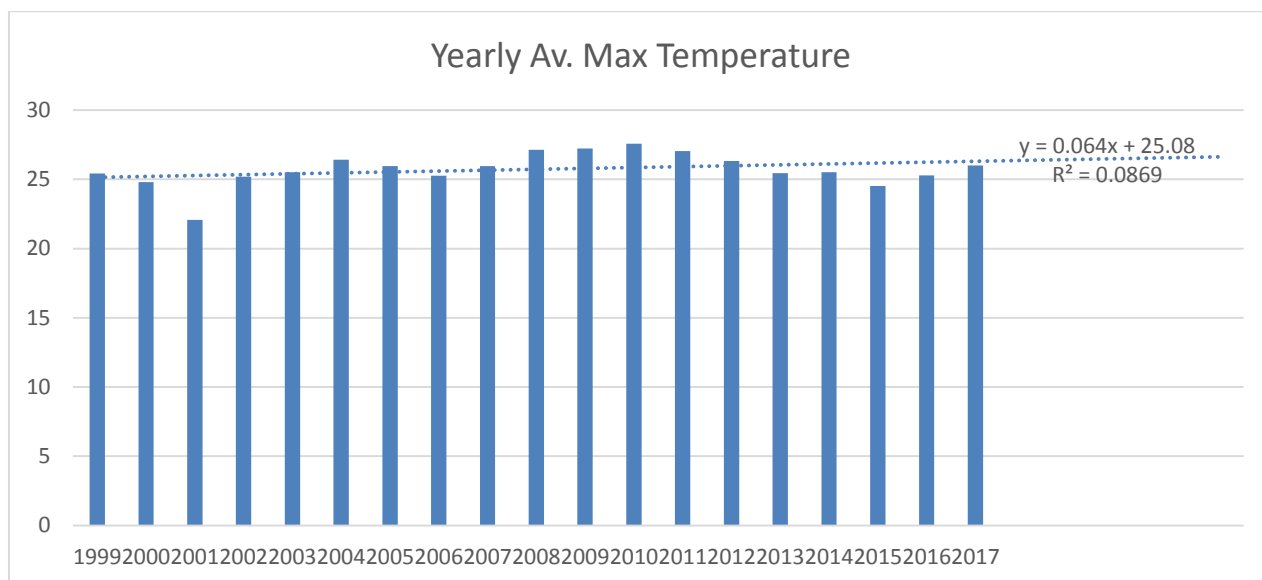
क्र.सं.	सम्मुखताको स्तर	पुष्ट्याँईका आधारहरू
१	उच्च	(क) उच्च पुनरावृत्ति र उच्च क्षति पुर्याउने सामर्थ्य भएको प्रकोपको सम्मुखतामा रहेको । वा (ख) न्यून/मध्यम पुनरावृत्ति र धेरै उच्च क्षति पुर्याउने सामर्थ्य भएको प्रकोपको सम्मुखतामा रहेको ।
२	मध्यम	(क) न्यून/मध्यम पुनरावृत्ति र मध्यम क्षति पुर्याउने सामर्थ्य भएको प्रकोपको सम्मुखतामा रहेको । वा (ख) उच्च पुनरावृत्ति र न्यून क्षति पुर्याउने सामर्थ्य भएको प्रकोपको सम्मुखतामा रहेको ।
३	न्यून	(क) न्यून पुनरावृत्ति र न्यून क्षति पुर्याउने सामर्थ्य भएको प्रकोपको सम्मुखतामा रहेको ।

अनुसूचि नं. ७. नारायण नपा, दैलेखको जलवायु परिवर्तनको अवस्था

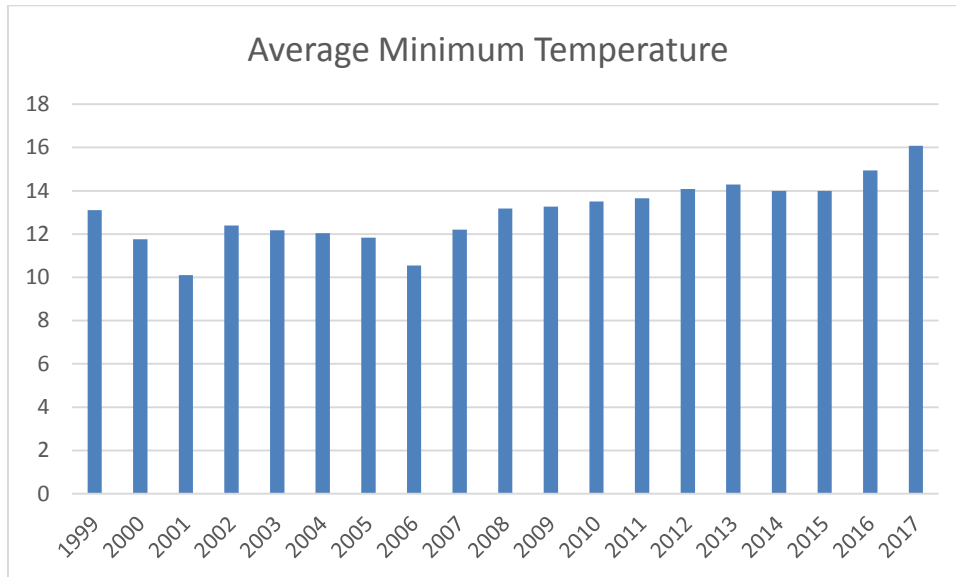
चार्ट नं. १: नारायण नपा मा सबै भन्दा बढि तापक्रम बैशाख र सबै भन्दा कम तापक्रम पौष महिना हुने गर्दछ ।

.....

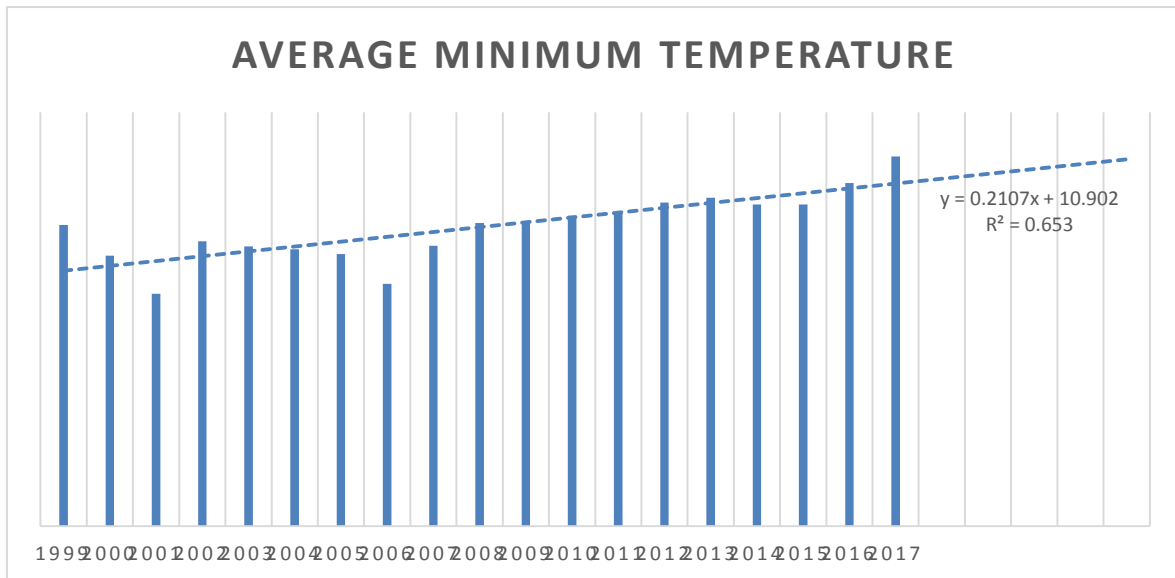
चार्ट नं. २: नारायण नपा मा वार्षिक अधिकतम तापक्रम ०.०६४ सेल्सियसको दरले बढ्दो छ र अबको ५ वर्षमा ०.०८६ सेल्सियसको दरले बढ्ने देखिन्छ ।

...

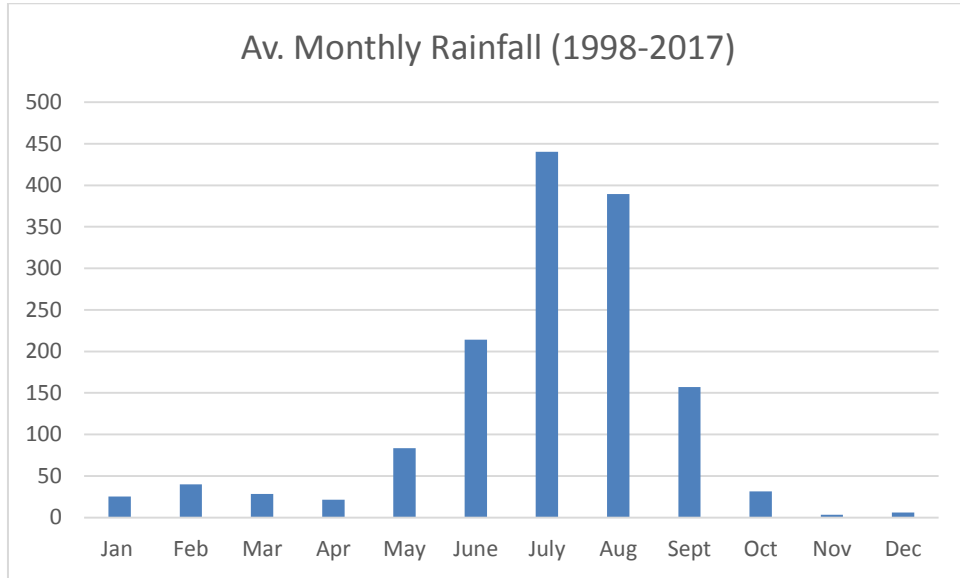
चार्ट नं. ३: नारायण नपा को औषत न्यूनतम तापक्रम सबै भन्दा बढि सन् २०१० र सबै भन्दा कम सन् २००१ मा भएको छ ।

...

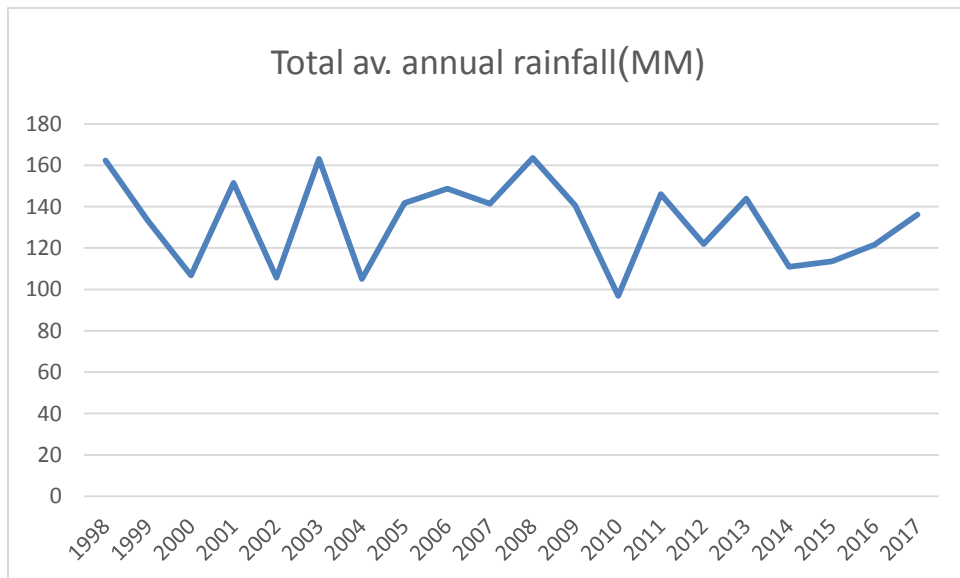
चार्ट नं. ४: नारायण नपा को ०.२१ सेल्सियस को दरले न्यूनतम तापक्रम बढ्दो देखिएको छ भने भविश्यमा ०.६५ सेल्सियसको दरले तापक्रममा बृद्धि हुने देखिन्छ ।

...

चार्ट नं. ५ : नारायण नपा को मासिक वर्षा असार र सबै भन्दा कम मंसिर महिनामा पर्ने गरेको छ ।

...

चार्ट नं. ६: नारायण नपा को वार्षिक वर्षा सबै भन्दा बढि सन् २००३ र कम सन् २०१० मा छ ।

अनुसूचि नं. ८. सडक सञ्जालमा रहेका सडकहरू, नारायण नपा, दैलेख

(क) हाल सञ्चालनमा रहेका सडकहरू

क्र.सं.	सडकको किसिम	लम्बाई	औसत चौडाई	सडकले सेवा पुगेका वडाहरू
१	मध्य पहाडी राजमार्ग	२० कि.मि.	८ मिटर	२, ६, ७ र ८
२	सहायक राजमार्ग	१० कि.मि.	५ मिटर	८ र ९
३	पक्क तथा कालोपत्रे	१२ कि.मि.	५ मिटर	१, ६, ७, ८ र ९
४	ग्रावेल सडक	२७ कि.मि.	५ मिटर	१ र ८
५	पि.सी.सी.	१.५ कि.मि.	४ मिटर	१, ६ र ७
६	कच्चा सडक/मौसमी सडक	१४२ कि.मि.	४ मिटर	१ देखि ११
७	मुलबाटो	१५ कि.मि.	३ मिटर	१ देखि ११

(ख) निर्माणाधिन अवस्थाका सडकहरू

क्र.सं.	सडकको किसिम	लम्बाई	चौडाई	सडकले सेवा पुग्ने वडाहरू
१	कालो पत्रे	७२८ मिटर	५ मिटर	१
२	ग्रावेल	७ कि.मि.	८ मिटर	१, २ र ६
३	कच्चा तथा धुले	१४२ कि.मि.	४ मिटर	१ देखि ११

अनुसूचि नं. ८. नारायण नपा अन्तर्गतका सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिहरू

क्र.सं.	सा.व.उ.स.को नाम	ठेगाना	कोड नं.	हस्तान्तरण मिति	घरधुरी संख्या	जनसंख्या	क्षेत्रफल
१	पधेरी खोला	भवानी- १,२,३,४	DAI/NR/15/1	०५११११११	१६५	९८२	४०.९३
२	जांगेचौर	भवानी- ३,४,५,७	DAI/NR/15/2	०५२१११२२	१६१	९७६	६२.६७
३	सिद्धथान	ना.न.पा.-३,४ र खरीगौरा-८	DAI/NR/28/9	२०७०१३१८	११७	७१७	१३.९३
४	बाह्रवत्थर वर्षालेपानी	ना.न.पा.-६	DAI/NR/28/1	०५०१०१२२	११४	११६०	२०
५	तामाखानी	ना.न.पा.-३	DAI/NR/28(1)/2	०५१३१२२	९९	६११	५९.९४
६	कुसांडा	ना.न.पा.-२	DAI/NR/35/1	०५११११११	९२	५६४	१३६
७	नाउलापखेरा	ना.न.पा.-६	DAI/NR/36/1	०५१३३२८	७१	३९०	८
८	किमुगाउँ	ना.न.पा.-७ र ८	DAI/NR/36/2	०४९१३३२८	२६४	६६७	१५८
९	भोसेडाँडा	ना.न.पा.-८	DAI/NR/42/1	०५०१०१२२	७३	४१४	३९.५६
१०	ज्यामुने भट्टेरी	ना.न.पा.-८	DAI/NR/42/2	०५२१११२२	८१	४६९	६०.८
११	भैसीखोर	ना.न.पा.- ५	DAI/NR/27/1	०५१३११७	८५	५७१	४६.२५
१२	मालिकाचौर	ना.न.पा.-५	DAI/NR/27/2	०५०१०१२२	१२०	७५८	५५.५
१३	भूवाखाडा	ना.न.पा.-४	DAI/NR/27/3	०५११११११	१२३	२९२	३५.७
१४	घैयावारी	ना.न.पा.-६ र ७	DAI/NR/36/3	०४९१३३२४	१००	५२४	६.७५
१५	श्रीस्थान महिला	ना.न.पा.-१	DAI/NR/42(1)/3	०५२३३२२	९२	४६४	१७७.६३
१६	फलेनी महिला	ना.न.पा.-१	DAI/NR/42/4	०५२१११२२	४२	२७९	९९.७७
१७	कुण्टाखोला	ना.न.पा.-८	DAI/NR/42/5	०५२१११२२	३९	२५३	४२.८
१८	घलायखोरीया	ना.न.पा.-१	DAI/NR/42/6	०५२१११२२	१६	११८	२८.१६
१९	माल्ली सल्लेरी	ना.न.पा.-२	DAI/NR/35/2	०५२११२२२	१५७	९६१	९७.४३
२०	जलजले कोलडाँडा	ना.न.पा.- ७	DAI/NR/36/4	०५३३३३१	१००	५२४	१२
२१	विरिया नाउला	ना.न.पा.-३,६	DAI/NR/28/3	०५९१३१९९	३१३	१७४९	९२.८६
२२	भैरव	ना.न.पा.-७	DAI/NR/36/5	०५४१११०	६९	४२२	१७.६
२३	रानीवन	ना.न.पा.-४	DAI/NR/27/4	०५४१११०	१६५	९०७	५६
२४	विसाउना	ना.न.पा.-८	DAI/NR/42/7	०५४१११०	७१	४४९	३६
२५	देउतीस्थान	ना.न.पा.-२	DAI/NR/35/3	०५४१०१२३	१२२	७२१	३४.६९
२६	रानीवन राउटेडाँडा	ना.न.पा.-४ र ५	DAI/NR/28/04	०५४१११२३	१८१	६१०	१५०.९
२७	अरिगाले	ना.न.पा.-३	DAI/NR/28/05	०५४१०१२४	१११	७११	३३.९४
२८	सिमाडीकोट	ना.न.पा.-८	DAI/NR/35/04	०५४११११	९१	५००	४९.१२
२९	महावुस्थान	ना.न.पा.-४	DAI/NR/27/5	०५६३३२४	१२४	५५८	६२.५
३०	सुनडाँडा	ना.न.पा.-४	DAI/NR/27/6	०५६१०१२३	१०५	७२०	५१.०९
३१	धैरेनी	ना.न.पा.- ६,७	DAI/NR/36/6	०५६१०१२३	१२२	६३९	७७.८५
३२	देवीवज्यै	ना.न.पा.- ५,७	DAI/NR/27(1)/7	०५७३३९	७८	४७५	३३
३३	रातामाटा महिला	ना.न.पा.-७	DAI/NR/27/8	०५८३३७	५०	२९४	०.५
३४	छहरे ज्यामुने	ना.न.पा.-८	DAI/NR/27/9	०५९१३१२२	१२०	८१४	९७
३५	चिउरी भीर	ना.न.पा.-८	DdAI/NR/42/8	०६०३३२२	४२	२४९	६.३७

३६	रानीवन	ना.न.पा.-७	DAI/NR/36/7	०६०१३२२	३७	२१८	२८
३७	सरस्वती यूवा	ना.न.पा.-१,७,८ र ट	DAI/NR/42/9	०५९१९०१०	१६८	१०२९	११२.८१
३८	स्याल्ले खोला	ना.न.पा.-२	DAI/NR/35/05	०६११३२२	२७	१५१	२.८८
३९	सालतडा	ना.न.पा.-९	DAI/NR/42/10	०६२१३३०	५५	४३५	१०.७६
४०	फूलवारी	ना.न.पा.-६	DAI/NR/35/5	०६३१३२६	७१	३६४	२१.६८
४१	उदाउँदो सूर्य	ना.न.पा. -३	DAI/NR/.35/6	०६४१८१२	६०	३४९	१७.७५
४२	विषधारी भिल्के	ना.न.पा.-५	DAI/NR/28/7	०६५१८१२	१३०	६५०	५७.६२
४३	कपासेडाँडा	ना.न.पा.- ३,५	DAI/NR/28(1)/8	०६७१३१४	१०२	६०९	३६.९१
४४	बाबिराचौर	भवानी- ट, ट	DAI/NR/5/3	०६८१३२३	९६	५६७	१९२
४५	जौवारी पाटाचौर	भवानी १,२	DAI/NR/5/4	०७३१३३१	९९	५७१	२१.०५
४६	आरेखोला भगेरी	भवानी ५	DAI/NR/5/5	०७३१३३१	६२	३६४	४३.३२
जम्मा					४७८२	२६८१९	२५४६

स्रोत : दैलेख डिभिजन वन कार्यालय, दैलेख

अनुसूचि नं. १०. पहिरो जोखिममा रहेका केही स्थानहरूको GPS Location

क्र.सं.	प्रकोप	जोखिम भएको स्थान	GPS Location	
			Longitude	Latitude
१	पहिरो	वडा नं. ६ को बेलासपुर मन्दिर नजिक	८१.७२४८००१	२८.८५६९०३४
२	पहिरो	वडा नं. ५ को कालिमाटी सडक	८१.७३७१७२२	२८.८७५००८३
३	पहिरो	वडा नं. ४ को महेन्द्र मा.वि.	८१.७४५४२८५	२८.८८३०९२५
४	पहिरो	वडा नं. १ को नयाँ बजार टोल	८१.७११३९०२	२८.८४४१७०९
५	पहिरो	वडा नं. १ को नमूना वस्ति	८१.७१२२०५२	२८.८४५६६२७

अनुसूचि नं. ११. नगरमा रहेको खुल्ला स्थानको GPS Location

क्र.सं.	खुल्ला चौर भएको स्थान	GPS Location	
		Longitude	Latitude
१	वडा नं. ६ को काँडाचौरमा रहेको खेलकुद मैदान	८१.७१९५८२६	२८.८५१७०३
२	वडा नं. ७ को नारायण क्याम्पस परिसर	८१.७१६९१५५	२८.८४६३००

अनुसूचि नं. १२. पार्श्वचित्र निर्माण गर्दा परामर्श गरिएका स्थानीय ब्यक्ति, कार्यालय

- (क) नारायण नगरपालिकाको नगर कार्यपालिकाका पदाधिकारीहरू
- (ख) अध्यक्ष एवं निर्वाचित वडा प्रतिनिधिहरू, नारायण नपा, दैलेख
- (ग) वातावरण तथा विपद् ब्यवस्थापन समिति, नारायण नपा, दैलेख
- (घ) डा. निरञ्जन पन्त, कार्यालय प्रमुख, जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, दैलेख
- (ङ) विनोद लुईटेल, कार्यालय प्रमुख, बागवानी अनुसन्धान केन्द्र, दैलेख
- (च) घनश्याम कार्की, बाली संरक्षण अधिकृत, नारायण नपा, दैलेख
- (छ) जनक चौधरी, फरेष्टर, दैलेख डिभिजन वन कार्यालय, दैलेख
- (ज) यमराज कटवाल, महामन्त्रि, नेपाल रेडक्रस सोसाईटी जिल्ला शाखा, दैलेख
- (झ) कर्ण बहादुर खत्री, स्थानीय स्रोत ब्यक्ति, नारायण नपा, दैलेख

सन्दर्भ सामग्री

१. नारायण नगरपालिकाको पार्श्वचित्र-२०७४
२. नारायण नपाको जलवायु अनुकुलन योजना
३. दैलेख डिभिजन वन कार्यालयको प्रतिवेदन-२०७५
४. Integrated Health Contingency Plan 2074/2075, DHO, Dailekh
५. Climate Change Scenarios of Nepal, 2017
६. Earthquake Scenario Ensembles: Key Messages
७. मनसून पूर्वतयारी कार्ययोजना-२०७५, दैलेख जिल्ला

फोटो भलक

फोटो : पहिरोको जोखिममा रहेको कच्ची सडक

फोटो : पहिरोको जोखिममा रहेको वस्ति

फोटो : पहिरोको जोखिममा रहेको विद्यालय

फोटो : हावाहुरी र भुकम्पको जोखिममा रहेको घर

फोटो : भुकम्पय जोखिममा रहेको घर ।

फोटो : नारायण क्याम्पसको खुल्लाचौर